

Hvordan forstår ungdom i Grorud cannabisbruk blant ungdom?

En intervjustudie med ungdommer bosatt
i bydel Grorud

Kristin Sørsvold

Masteroppgave. Master i Psykososialt arbeid –
selvmord, rus, vold og traumer. Institutt for klinisk
medisin. Det medisinske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

02.05.2016

SAMMENDRAG

Denne masteroppgaven handler om ungdom i Grorud og deres forhold til og bruk av rusmiddelet cannabis. Å tydeliggjøre ungdoms perspektiver rundt egen situasjon har vært et av målene med denne studien. I tillegg var det ønskelig å se på forholdet mellom individ og samfunn, og hvordan samfunnets strukturer påvirker ungdommers forhold til og bruk av cannabis. Problemstillingen er;

Hvordan forstår ungdom i Grorud cannabisbruk blant ungdom?

1. Forstår de cannabisbruk som normalisert og rekreasjonsbasert, eller plasserer de bruken i en kontekst av annerledeshet?

2. Forteller de en annen historie om cannabisbruk på østkanten, enn på vestkanten?

Det empiriske materialet består av livsformsintervju med åtte ungdommer mellom 16 – 18 år som har bostedsadresse i Bydel Grorud. De teoretiske perspektivene og begrepene som er brukt skal belyse hvordan samfunnet er strukturert og hvordan dette kan påvirke ungdommenes forhold til og bruk av cannabis. Det er teori og forskning på områdene rusmidlers utvikling og plass i samfunnet, sosioøkonomisk status, etnisitet, religion og utfall av ulike levekår. For å få frem de personlige meningskonstruksjonene har jeg benyttet meg av aspekter fra narrativ teori. Interessefeltet er hvordan informantenes fortellinger viser til oppfattelse av egen situasjon, men også andre ungdommers forhold til og bruk av cannabis.

Analysen består av tre deler og tar først for seg informantenes beskrivelse av ungdommers holdninger og tanker rundt anvendelse av cannabis. Den neste delen ser på hvordan informantene beskriver årsakene til at ungdommer i Grorud bruker rusmiddelet cannabis. I kapittel 7. bruker jeg narrativ teori samt empiri fra tidligere forskning, for å belyse forskjeller knyttet til sosioøkonomisk status, og bruk av cannabis blant ungdom på både øst- og vestkanten av byen.

Det kommer frem at informantene i ulik grad har egen erfaring med bruk av cannabis, men alle beskriver rusmiddelet som en del av ungdomsmiljøet. Det oppgis ulike grunner til cannabisbruken, og man kan klart tyde forskjell i brukskultur mellom øst- og vestkanten av byen.

Felles for intervjuene er beskrivelsen av virkelighetsflukten som bruken av cannabis medfører. Ungdommene føler seg frigitt fra miljøet dem befinner seg i, og ført utenfor rammene av samfunnets normer og regler.

ABSTRACT

This thesis is about youth and their views on, and experiences with the use of cannabis. All empirical data has been collected in the Gzorud district. The main goal of this study has been to enlighten the youth views regarding their own situation. Furthermore it has been a goal to look at the relationship between individual and society, and how the structure of society affects youth's views in regard of the use of cannabis. The question intended to capture this is:

What are the views on the use of cannabis among youth in Gzorud?

1. Do they look upon the use of cannabis as recreation and a socially accepted phenomenon, or do they consider it as an act of differentness

2. Do they describe different stories of cannabis use at the eastend, than the westend of the city?

The empirical data consist of life interviews with eight adolescents in the age group of 16 – 18 years. They all have residential address in Gzorud. The theoretical perspectives and concepts used are meant to enlighten how society is structured, and how this can influence the youth's views on cannabis and the use thereof. The science and theories concerning society's drug use and the increasing establishment of modern drug culture consists of factors involving aspects of ethnicity, religion, social status and the conditional living conditions. To enlighten the individual structures of opinion, I have used aspects of narrative theory. The focus of the field of interest is how the youth's stories show their and other adolescents views on cannabis. The analysis consist of three parts which first examines the informant's description of youths attitudes and thoughts towards using cannabis. The first part is an exploration of the informant's description, of adolescent's attitude towards, and thoughts concerning use of cannabis. The next section looks at the youth's own stories and descriptions, to why youth in the Gzorud district are using cannabis. The last part uses previous research consisting of narrative theory and empirical data, put up against the informant's stories, to identify factors related to socioeconomic status and using cannabis in different parts of the city.

The results show that the informants in varying degree has experience with the use of cannabis. However they all identify the drug as a part of the adolescent community. They report different reasons for why adolescents are using cannabis and that there are differences in the use of cannabis between the eastern working class areas and the western upper class areas. Common to interview descriptions, is the escape from reality when using cannabis. The

youth gets a feeling of being released from the environment in which they are located, and lead outside the frames of norms and rules of the society they live in.

FORORD

Ungdom og rusmidler er et tema som har engasjert meg i mange år. Å jobbe med ungdom og deres familier i barneverntjenesten minner meg daglig på viktigheten av å se på hvordan samfunnets strukturer påvirker den enkelte og deres familier, og ikke minst ungdommenes forhold til og bruk av blant annet cannabis. Jeg ser tilbake på denne prosessen som svært utfordrende, og jeg har gjennom hele prosessen vært i tvil om hvordan jeg på best måte skal presentere ungdommenes historier på en etisk og valid måte som et forskningsprosjekt.

Først vil jeg takke de åtte informantene som delte deres fortellinger og opplevelser om livet som ungdom i Grorud, og deres forhold til og eventuelle erfaringer med bruk av cannabis. Takket være deres åpenhet og vilje til å dele har det vært mulig for meg å fullføre denne studien. Videre vil jeg takke de ansatte som jobber med ungdom i Bydel Grorud som har hjulpet meg å komme i kontakt med informantene, og ikke minst min veileder Mira Aarboen Sletten som har gitt meg gode innspill og veiledning underveis i prosessen.

Det er også viktig for meg å rette en spesiell takk til min kollega Nina Gausdal som praktisk talt hjalp meg i gang med skriveprosessen da alt hadde gått i stå. Naturligvis vil jeg takke min familie, venner og kollegaer som gjennom hele prosessen har vist interesse for prosjektet, hjulpet til med gjennomlesning og korrektur, og gitt meg støtte for å fullføre oppgaven.

Til sist vil jeg takke min samboer og min sønn for at dere har vært tålmodige, vist forståelse og støtte i en periode nå i innspurten for innlevering, hvor jeg ikke alltid har vært den enkleste å leve og bo sammen med.

Oslo, 26. April 2016.

Kristin Sørevoid

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	8
1.1 Oppgavens struktur	11
1.2 Presentasjon av problemstilling og studiens relevans	11
2. ANNEN FORSKNING	13
2.1 Ungdommers bruk av narkotiske stoffer gjennom tidene	13
2.2 Oslo-ungdoms rusdelte by	15
2.3 Ungdom med minoritetsbakgrunn	16
2.4 Oslo, den delte byen. Ungdoms ulike levekår i en og samme by	17
2.4.1 Sosioøkonomisk status	17
2.4.2 Betydning av familiens etniske og religiøse opphav	18
2.5 Forskning på feltet	20
3. METODISK TILNÆRMING	26
3.1 Hermeneutikk	26
3.2 Narrativ teori	26
3.3 Diskursanalyse	28
4. METODISK FREMGANGSMÅTE	30
4.1 Semistrukturert livsverdenintervju som metode	31
4.2 Forskerens posisjon i feltet og bakgrunn	31
4.3 Utvalgsriterier og rekruttering	33
4.3.1 Hvem ville jeg snakke med	33
4.3.2 Rekrutteringsprosessen	33
4.4 Selve intervjusekvensen	34
4.5 Transkripsjon av intervjuene	35
4.6 Forskningsetiske retningslinjer	36
4.7 Studiens pålitelighet og gyldighet	36
4.7.1 Er studien verdt å gjennomføre?	36
4.7.2 Har forskeren tilstrekkelig metodisk kompetanse	37
4.7.3 Autonomi og samtykke	37
4.7.4 Mulige negative og positive konsekvenser forskningen kan føre til	37
4.7.5 Hvilke personlige og relasjonelle holdninger forsker bør søke realisert gjennom	38
4.7.6. Eierskap til data og resultater	38
4.8 Analysen av materialet	39
4.8.1 Koding	39
4.8.2 Fortolkning av mening	39
4.8.3 Analysetemaer	40

5. Ungdom og cannabis	41
5.1 Informantenes opplevelse av hasjrøyking og omfang	41
5.2 Finnes en typisk hasjrøyker?	42
5.3 Oppsummering.....	45
6. «Mainstream», rekreasjon eller en flukt fra virkeligheten	47
6.1. Det sosiale aspektet	48
6.2 Å koble ut av virkeligheten	49
6.3 Oppsummering:.....	51
7. Grorud røyker ungdommer hasj fordi de har en grunn	51
7.1. Skole og venner	53
7.2 Sosioøkonomisk status	54
7.3 Bomiljø.....	57
7.4 Oppsummering.....	59
8. Diskusjon av resultatene og avslutning.....	60
8.1 Normalt eller annerledes.....	62
8.2 Ulike risikofaktorer i ulike deler av byen	63
8.3 Familie er viktig	64
8.4 Avslutning	65
Kildehenvisning	67
Vedlegg 1: Tilbakemelding fra NSD	70
Vedlegg 2: Skriftlig informasjon og samtykkeskjema.....	72
Vedlegg 3: Intervjuguide	74

1. INNLEDNING

Rusmiddelbruk er forbundet med fest, feiring og nytelse, men også et bredt spekter av helseskader og sosiale problemer (*SIRUS Rapport nr. 3/2010*). I Europa har alkohol vært, og (*Andersen, 2015*) er fremdeles det mest anvendte psykoaktive stoffet (*Hauge 2009*). Cannabis er det mest brukte illegale rusmidlet i verden (*Sandberg og Pedersen 2010*). Dette samsvarer også med tall hentet fra undersøkelser gjort i Norge da det er en langt større andel av ungdommer som har prøvd legale enn illegale rusmidler, deriblant cannabis (*Pedersen 2015*). Ifølge *Ung i Oslo 2015* som ble publisert i september 2015 bruker Osloungdom mer hasj og marihuana enn ungdom ellers i landet, noe som naturlig nok sammenfaller med landets høyeste tilbud og tilgjengelighet (*NOVA Rapport 8/15*). Cannabisbruken har størst utbredelse i de sentrumsnære og vestlige bydelene. Og færrest i de østlige bydelene og blant ungdom med innvandrerbakgrunn. Selv om andelen på landsbasis er høy blant ungdom på videregående skole, så viser *Ung i Oslo 2015* at andelen som har brukt hasj eller marihuana de senere år har hatt en svakt nedadgående trend (*NOVA 8/2015*).

I forbindelse med økt bruk av cannabis på tvers av Europa, har Howard J. Parker mfl. (1998) gått så langt å hevde at cannabis har oppnådd vår tids status som samfunnets *mainstream* rusmiddel. Cannabis regnes ikke lenger som unormalt eller annerledes, og det har skjedd en normalisering av cannabisbruk. Normaliseringsbegrepet beskriver en økt substans tilgang, en klart lavere terskel for eksperimentell hyppighet og et høyere antall faste brukere. Stoffet er svært utbredt, og at bruken synes å være akseptert i deler av befolkningen viser at cannabis har blitt kulturelt adoptert. Parker mfl. (1998) hevder at ungdom har blitt mer «*drug wise*» og bruker cannabis mer fornuftig og på en rekerasjonell måte, dette parallelt med en kulturell tilpasning til ulovlig rusmiddelbruk. Med det menes at det er ikke lengre nødvendigvis er spesielt sårbare ungdommer eller personer som søker subkulturell tilhørighet. Denne hypotesen får støtte i artikkelen *Hasjbruk hos unge voksne* hvor Willy Pedersen (2008) viser til data fra Norge som beskriver en mer utbredt bruk av hasj enn mange tidligere har trodd. Denne påstanden finner man også i doktorgradsavhandlingen til Håkon Schultz (2006), *Innvandrerungdoms bruk av alkohol og narkotika*, hvor han gir en beskrivelse av at cannabis har en befestet plass i ungdomsmiljøet, og da særlig i Oslo. Et annet tegn til normaliseringen av cannabisbruk er den pågående samfunnsdebatten om legalisering av stoffet, samt at konsekvenser for bruk og besittelse av mindre kvantum cannabis har hatt lave eller ingen strafferammer i flere Europeiske land deriblant Tyskland, Spania og Italia (*Hauge 2009*).

Pedersen og Sandberg har publisert resultater fra både egne og andres studier knyttet til cannabisbruk i Norge, med den hensikt å beskrive omfanget i bruk av cannabis. Sveinung Sandberg (2010) setter spørsmålsteget ved påstanden om at cannabis er normalisert i samfunnet og hevder at bruk av cannabis er langt fra «normalt» selv om bruken av stoffet er utbredt. Når Sandberg (2010) argumenterer mot at cannabis er normalisert, beskriver han en cannabiskultur hvor hasjrøyking er et symbolsk konsum, som er vevd inn i en sosial og kulturell annerledeshet. Gjennom kvalitative intervjuer med nesten hundre mennesker som bruker, dyrker, importerer og selger cannabis i Norge, fikk Sandberg og Pedersen (2010) en empirisk forståelse av at cannabis benyttes for å markere en rekke sosiale distinksjoner. De fleste informantene svarte at de knyttet hasj til en form for opprør og annerledeshet, og bruk av cannabis kan bidra til at brukerne utvikler en felles historie og identitet som fører til fremveksten av ulike subkulturer. Cannabisbruk ble ofte beskrevet som en fascinerende og attraktiv motkultur som førte til at brukeren noen ganger ble satt i en stigmatisert posisjon. Sandberg (2010) hevder også at begrepet subkultur sikter til spesielle gruppers spektakulære verdier og levesett.

Patrick Matthews (2003) mener at man ikke kan plassere alle som bruker cannabis i en bestemt gruppe, ei heller at de utgjør en enhetlig subkultur da bruken av cannabis er for utbredt og diversiteten blant brukerne er for stor. Hans tanker har imidlertid likhetstrekk med Sandbergs og forteller om et symbolsk preget konsum påvirket av en sosialkulturell påvirket annerledeshet. Bruken av cannabis kan knyttes til hvilken symbolsk verdi stoffet har, og hvilke sosiale identiteter brukerne ønsker å assosieres med.

Sandberg og Pedersen (2010) beskriver en cannabiskultur som favner ungdoms egen opplevelse av annerledeshet. Og deres analyse viser at personer og grupper som søkte subkulturer ofte inntok elementer fra flere ulike subkulturer. At cannabis kultur har påvirket og smeltet sammen med andre subkulturer er klart tydelig om man studerer sammensetningene av miljøer som hip-hop, kunst, miljøvern, radikal politikk m.fl. Eksempelvis vil det i kunstnerkulturen være «erkjennelsen» eller den «hemmelige kunnskapen» som er viktig, mens det i hip-hop og graffitikulturen kan være lovbruddet som er viktig. Cannabis kan da gi en forsterket mening som reflekterer det aktuelle livsprosjektet. (Sandberg 2010).

I min studie legger jeg vekt på diskusjon rundt begrepene normalisert og annerledeshet knyttet til cannabisbruk hos ungdom. Er cannabis bruk blitt normalisert og akseptert i rekreasjonsøyemed som Parker mfl. (1998) beskriver, og at det dermed er mer tilfeldig hvem

som bruker cannabis? Eller finnes det som Sandberg (2010) hevder en cannabis kultur som bygger på følelser av annerledeshet og stigmatisering, og som er direkte koblet til et mer risikofylt bilde av cannabis bruk hos ungdom.

I analyser av *Ung i Oslo 2015* undersøkelsen kom det tydelig frem at de faktiske levekårsforskjellene som er i Oslo er store (*NOVA 8/2015*), og at disse forskjellene har en stor innvirkning på hvilket forhold både ungdom og deres foreldre har til cannabis. I kronikken «*Oslo – ungdommens rusdelte by*» som er basert på tall fra *Ung i Oslo 2015* undersøkelsen, sier Pedersen og Bakken (2015) at ungdom i større grad bruker rusmidler i boligområder med gode levekår og høy inntekt enn der de er dårligere stilt. På tross av et lavere rusmiddelbruk blant ungdom på østkanten, viser det seg at bruket på østkanten fører til større konsekvenser for både individ og samfunn. Blant annet viser Pedersen (2008) til data i artikkelen «Hasjbruk blant unge voksne» at hasjbruk i tenårene ikke nødvendigvis var forbundet med sosial marginalitet og lav sosial klasse hos foreldrene, men at cannabisbrukerne i økende grad var unge menn i 20-årene. Fellestrekkene var enslige menn med avbrutt utdanning, eksempelvis bare med fullført grunnskole som stod utenfor arbeidsmarkedet. Men hvorfor det er slik at hasjbruk blant annet blir begrunnet med mindre gode levekår, lavere inntekt hos foreldre og lav sosioøkonomisk status?

Med utgangspunkt i at cannabis kulturen bygger på en følelse av annerledeshet, ønsker jeg å sette fokus på ungdom i Groruds egne narrative beskrivelser av den livssituasjonen de befinner seg i. Jeg vil se om deres beskrivelser samsvarer med funn knyttet til ungdom og cannabis bruk i *Ung i Oslo 2015* undersøkelsen, og den empirien som blant annet Sandberg og Pedersen (2010) beskriver. Jeg skal finne ut om det eksisterer en cannabis kultur blant ungdom i Oslo bygget på en følelse av annerledeshet, og om dette stemmer overens med historiene til informantene i min studie.

Bydel Grorud ligger utenfor bysentrum og er en av fire bydeler som utgjør Groruddalen på Oslos østkant. Bydelen har ca. 27 000 innbyggere hvorav ca. 12 000 har innvandrerbakgrunn representert fra 151 ulike nasjonaliteter. Denne fordelingen gir at ca. 45 % av beboerne i bydelen har innvandrerbakgrunn (*SSB 2014*). Det er seks barneskoler, en barne- og ungdomsskole og to ungdomskoler. Og bydelen har både en høyere arbeidsledighet og en lavere gjennomsnittsinntekt enn Oslo by som helhet (*Shram Alghasi mfl., NOVA og NOVA 8/2015*).

Fra 2007 – 2016 har bydel Grorud vært en del av Groruddalsatsningen, hvor hovedmål har vært å gi området en bærekraftig byutvikling, synlig miljøopprustning, bedre livskvalitet og samlet sett bedre levekår. Per. 1.1.2015 var over 1,4 milliarder kroner bevilget til dette arbeidet (*Oslokommune.no*).

1.1 Oppgavens struktur

Masteroppgaven er innledet med en kort presentasjon av forskning og empiriske funn knyttet til cannabisbruk blant ungdom, og er utgangspunktet for mitt kvalitative studie om ungdom i Grorud sitt forhold til cannabis. Videre presenterer jeg ungdommers forhold til rusmidler, deriblant cannabis i et historisk og samtidsperspektiv. For å kunne belyse ungdommenes helhetlige livssituasjon har jeg gitt en kort innføring i fakta om Grorud, og hvilke tydelige ulikheter i levekår som finnes blant ungdommer i Oslo. Videre vil jeg presentere ulik forskning på feltet og forklare hvordan den kan beskrive og støtte funn i min studie.

Kapittel 3 inneholder begrepsavklaringer og gir en presentasjon av metoden som brukes i den påfølgende analysen. De teoretiske perspektivene bidrar til å sette informantenes historier inn i en større kontekst, og til å belyse samfunnsmessige betingelser som virker inn på ungdom i Grorud sitt forhold til bruk av cannabis. I kapittel 4 redegjøres det for den metodiske fremgangsmåten jeg har tatt i bruk for å analysere informasjon jeg har fått. Der blir det forklart hvilke fremgangsmåter jeg har brukt i undersøkelsesprosessen. Studiens analyse starter i kapittel 5 som er et beskrivende kapittel om informantenes forståelse av egen og andre ungdommers holdninger og forhold til bruk av cannabis, med hovedvekt på ungdommer i bydel Grorud. Og i det neste kapittelet har jeg sett på muligheter for å se om det kan trekkes paralleller til den cannabiskulturen og følelsen av annerledeshet som Sandberg og Pedersen (2010) viser til. I det siste kapittelet har jeg tatt med annen teori og empiri inn i analysen som kan bidra til å knytte historiene til en større kontekstuell sammenheng. Oppgaven avsluttes med et kort sammendrag og diskusjon av funnene i kapittel 8.

1.2 Presentasjon av problemstilling og studiens relevans

For å kunne se på forholdet mellom individ og samfunn, og hvordan ungdoms forhold til og bruk av cannabis påvirkes av samfunnets strukturer har jeg kommet frem til følgende problemstilling:

- Hvordan forstår ungdom i Grorud cannabisbruk blant ungdom?

1. Forstår de cannabisbruken som normalisert og rekreasjonsbasert, eller plasserer de bruken i en kontekst av annerledeshet?

2. Forteller de en annen historie om cannabisbruk på østkanten, enn på vestkanten?

Med utgangspunkt i historiene til åtte ungdommer, i aldersrommet 16 – 18 år og med bostedsadresse i bydel Grorud, har jeg i denne oppgaven forsøkt å få en bredere forståelse av hvordan de beskriver og gir mening til sitt og andre ungdommers forhold til cannabis.

Bakgrunnen for å gjøre studien med en narrativ tilnærming er et ønske om å se på hva ungdom faktisk selv sier og mener. Selv om dette er et område som det er svært viktig å ha kvantitativkunnskap om, så synes jeg også at det er nødvendig med et helhetlig kunnskapsbilde av denne ungdom i vårt samfunn. Noe som jeg mener at kvalitative forskningsintervjuer vil kunne bidra til å gi mer nyanser i dette forskningsfeltet. Jeg har valgt å ta for meg «vanlige ungdommer» på Oslos østkant, og videreformidle deres narrativer. Andre kvalitative studier som jeg vil vise til i oppgaven har vært spesifikt opp mot ungdommer og voksne som har brukt, bruker og eventuelt selger cannabis.

Kunnskap som kommer ut fra denne studien vil være viktig både for videre forskning, men også i evaluering, utarbeidelse og planlegging av videre arbeid med ungdommer og deres forhold til og bruk av rusmiddelet cannabis. Gjennom informantenes fortellinger får man et innblikk i hvordan de selv forstår og opplever sin hverdag knyttet til cannabis. Og ved å se nærmere på ungdommenes egne opplevelser og beskrivelser av sitt forhold til cannabis, og sammenligne det med annen fremlagt forskning og empiri vil denne oppgaven gi ny kunnskap og forståelse av ungdom og cannabis.

I denne oppgaven ser jeg på hvordan bruk og misbruk av cannabis blant ungdom blir beskrevet gjennom kvantitativ forskning internasjonalt og nasjonalt, og hvordan ungdom selv beskriver sin livssituasjon og forhold til rusmiddelet. Oppgaven vil være med på å løfte ungdommenes stemme inn i debatten rundt ungdom og cannabisbruk. Hvordan ungdom selv ser sin virkelighet og utfordringer knyttet til cannabis, er nødvendig kunnskap i evaluering og utvikling av tiltak rettet mot ungdom og cannabisbruk. Dette er kunnskap som vil være spesielt viktig når man arbeider med ungdommer med lik eller tilnærmet lik bakgrunn og oppvekstvillkår som ungdommer i denne studien.

2. ANNEN FORSKNING

Som bakteppe for å forstå rusmiddelbruk blant ungdom, kan det være nyttig å se bruken i et historisk perspektiv. Jeg har avgrenset beskrivelsen til det narkotiske stoffet cannabis, da det er mest relevant for studien.

Cannabis er den ettårige gressplanten indisk hamp som de psykoaktive cannabisstoffene populært kalt marihuana og hasj kommer fra. De aktive stoffene i cannabis er de såkalte cannabinoidene. Av disse er det særlig ett stoff (THC) som er ansvarlig for de psykoaktive effektene. Og den vanligste måten å bruke cannabis på er å røyke den (*Hauge 2009*). Blant ungdommer som jeg intervjuet til denne studien ble cannabis også omtalt som: hasj, pinne, grønt, brunt og weed. Cannabis er på narkotikalistene, og dermed ulovlig etter *legemiddeloven § 24 (LOV-1992-12-04-132)*.

På grunn av begrensninger i studiets omfang vil jeg ikke skille mellom organisk cannabis og syntetisk hasj, selv om det ifølge Hauge (2009) kan se ut som om det er store forskjeller både på bruk, tilgjengelighet og virkning.

2.1 Ungdommers bruk av narkotiske stoffer gjennom tidene

Frem til midten av 1900-tallet var rekreasjonsmessig bruk av psykoaktive stoffer¹ i hovedsak begrenset til de stoffene som var tradisjonelt brukt i det enkelte land. Fra Kina peker for eksempel gravfunn og skriftlige kilder i retning av at cannabis ble brukt flere tusen år før vår tidsregning til både folkemedisin og religionsutøvelse. Fra 1960-årene skjedde det ifølge Hauge (2009) imidlertid en radikal endring. Tidligere ble narkotiske stoffer primært benyttet som legemidler, mens den nye trenden blant ungdom var motivert av et rekreasjonsmessig behov. Denne utviklingen var spesielt merkbart i den industrialiserte verden og bredte seg blant deltakere innenfor bestemte miljøer. Mens bruken av narkotika tidligere kunne kategoriseres som «endemisk» i den forstand at den var begrenset til å omfatte enkeltindivider gjennom deres kontakt med sin lege, fikk den en «epidemisk» karakter ved at bruken spredte seg til enkelte ungdomsmiljøer gjennom påvirkning fra andre unge innenfor miljøet (*Hauge 2009*).

---

¹¹ Psykoaktive stoffer: Som påvirker sanseopplevelser, stemningsleie eller fører til andre psykiske endringer, uten at det fører til det man vil betegne som rus. Synonym med rusmiddel. Hauge 2009.

Fra rundt midten av 1960-årene og utover 1970-tallet ble cannabisbruk mer normalisert innenfor en del ungdomsgrupper i den vestlige verden (*Hauge 2009*), og det er per i dag det mest brukte illegale rusmiddelet i Norge (*Pedersen 2015*).

I debatten som oppstod i kjølvannet av en slags normalisering av cannabisbruk i mange ungdomsgrupper, er det særlig to forhold som blir trukket frem som gjorde at cannabisbruken måtte anses som farlig. I tillegg til oppfatningen av at cannabis i seg selv var helseskadelig ble hevdet at bruken hadde en sterk tendens til å spre seg som en farsott blant de unge.

Smittefaren var så kraftig at når ikke-brukere kom i kontakt med brukere, ville de selv med stor sannsynlighet begynne å bruke cannabis. Videre ledet dette så an for at de som begynte å bruke cannabis også etter hvert ville føres over til bruk av andre og sterkere narkotiske stoffer, da først og fremst heroin og kokain. Cannabis kunne følgelig, selv om helseskader var moderate, føre brukerne og andre i brukerens omgivelser inn i et mer omfattende bruk av illegale rusmidler (*Hauge 2009*).

På bakgrunn av oppfatningene rundt cannabisbrukens skadeomfang, smittefare og risikoen for at brukere ville gå over til å bruke andre og farligere stoffer, ble det iverksatt tiltak for å begrense tilgjengelighet og bruk. I Norge som i de aller fleste andre land ble cannabis strafferettslig sidestilt med andre narkotiske stoffer som heroin og kokain. Og utover 1960- og 1970 – tallet ble strafferammene for narkotikalovbrudd hevet, selv om straffenivået i cannabissaker oftest var lavere enn for andre stoffer. Samtidig ble politiinnsatsen økt for å styrke bekjempelsen av bruken, og tallet på unge som ble pågrepet og straffet økte år for år (*Hauge 2009*).

Selv om strafferettslige tiltak ble ansett som det viktigste når det gjaldt å redusere bruken av stoffet blant ungdom, ble det også ansett som nødvendig å gripe inn med sosiale forebyggende – og behandlingstiltak. Dette var blant annet ungdomstiltak i form av fritidsklubber, utekontakter og nye typer behandlingsinstitusjoner (*Hauge 2009*).

De siste årene har det stormet en ny debatt rundt legalisering av cannabis, hvor blant annet profilerte mennesker innen både media, musikk, sport og politikk har innrømmet bruk av cannabis. Hjørdis Fodstad (1996) har beskrevet en mer generell utvikling av rusmiddelbruket, der veltilpassede unge har begynte å bruke stoff i beskyttede omgivelser hvor de ikke er synbare for offentligheten. Unge i et mer belastet miljø søker andre oppholdssteder utendørs, og det er i særlig grad disse unge som kommer i kontakt med myndighetene på grunn av sitt rusmiddelbruk. Dette fører til at allmennheten sitter med en oppfatning av unge stoffbrukere

som ikke gir er representativt bilde av brukergruppen. En mer dekkende beskrivelse av utbredelsen innenfor ungdomsmiljøet finner man i *Ung Oslo 2015* undersøkelsen som oppgir at en av ti unge har brukt hasj eller marihuana en gang de siste årene, og at rundt tre prosent har gjort det mer enn fem ganger (*Nova 8/2015*). Etter mitt syn er dette også gjeldende også i forhold ungdommers bruk av cannabis per dags dato.

2.2 Oslo-ungdoms rusdelte by

I følge *Ung i Oslo 2015 (NOVA 8/15)* troner Osloungdom på topp på landsbasis i bruk av hasj og marihuana, dette samtidig med at dem drikker mindre alkohol enn gjennomsnittet. Videre må man merke seg at det også klart fremkommer av undersøkelsen at det finnes store geografiske forskjeller innad i Oslo.

Willy Pedersen mfl. publiserte i mai 2015 artikkelen; «*Adolescents from affluent city districts drink more alcohol than others*» som beskriver at alkoholkonsum og beruselse er høyest blant ungdom som er bosatt i velstående byområder. Og det kan derfor se ut som at nabolag, utdanning, inntekt og arbeidsledighet spiller en rolle i drikkekulturen på det gitte stedet. I følge *Ung i Oslo 2015* er det klare bydelsforskjeller i forbindelse med rapportert bruk av cannabis blant ungdom. Unge i øst rapporterer et klart mindre forbruk enn de unge i vest og i sentrum. Det kommer også frem at færre ungdommer med innvandrerbakgrunn har brukt cannabis sammenlignet med de uten innvandrerbakgrunn. Når det gjelder sosial bakgrunn, viser undersøkelsen at både sosioøkonomiske ressurser i familien og innvandrerbakgrunn har betydning (*NOVA 8/15*).

Undersøkelser viser også at om man er av det mindretall som bruker rusmidler på østkanten er det større sjanse for å falle utenfor samfunnsstrukturen, da dette ofte også henger sammen med lav sosioøkonomisk status og knappe økonomiske ressurser (*NOVA 8/15 og Pedersen 2015*). I denne sammenheng omfavner begrepet samfunnsstrukturen normer og regler som er gjeldende i det samfunnet og miljøet man oppholder seg. Både Shultz (2006) og Pedersen (2015) beskriver en marginalisert flerkulturell gruppe ungdom på østkanten som faller utenfor storsamfunnet og mister tilhørighet til sitt kulturelle og religiøse opphav. Noen risikofaktorer som blir beskrevet kan omfatte etnisk norske ungdommer som er oppvokst i et belastet miljø, som for eksempel at familien har lav sosioøkonomisk status. Ytterligere risikofaktorer kan tenkes å stamme fra ulikheter i forhold til kulturelt og religiøst opphav, hvor konflikter mellom norsk kultur og foreldrenes kultur gjør det vanskelig for ungdom å tilfredsstille både

venner og familie samtidig. Dette sier Shultz noe om i boka: «*Ungdom om rus – innvandrerungdom møter norske rusvaner*», som bygger på hans forskningsarbeid «*Innvandrerungdoms bruk av alkohol og narkotika*». Et eksempel er innvandrerbarns møte med norske ungdommers drikkekultur som vil bli utdypet nærmer i punkt 2.4.2 og 7.2.

Ut i fra funn i Ung i Oslo 2015 undersøkelsen behandlet Pedersen og Bakken de samme temaene i en kronikk som de kalte «*Oslo – ungdommens rusdelte by*». Påstanden lyder at selv om konsumet av cannabis er høyere i vestlige bydeler i Oslo, må østkantungdom likevel betale en høyere pris for sitt rusbruk. De begrunner dette med tall fra undersøkelsen som beskriver en sammenheng mellom de ungdommene som utvikler et problem med alkohol og som begynner med hasj, og individuelle og familiære risikofaktorer. Et aktuelt eksempel er ungdom og alkohol. Ungdom kan ofte kopiere foreldrenes normer og adferd knyttet til alkohol konsum. De formes av miljøet de er en del av og vil naturlig følge i foreldre og venners forspor. Min mening er at det kan trekkes paralleller mellom ungdommers holdninger og bruk av cannabis med den normalisering av cannabisbruk i ungdomsmiljøet beskrevet av Parker mfl. (1998). Dersom slik bruk ikke fører til konsekvenser i form av sosiale avvik, er det denne form for vaner som læres bort til venner.

På vestkanten kan det se ut som agendaen i større grad er i rekreasjonsøyemed, og dermed har en aksept i ungdomsmiljøet. Videre vil påstanden være at den motsatte situasjonen som skjer på østkanten, hvor det er utsatt ungdom med en annen agenda enn rekreasjon, der bruken blir ansett som mer stigmatisert. Og ungdommene vil videreføre sin måte å bruke cannabis på sammen med opplevelsen av å være annerledes.

2.3 Ungdom med minoritetsbakgrunn

I min masteroppgave vil jeg blant annet belyse noen faktorer som kan påvirke ungdommer som er førstegenerasjons innvandrere og flyktninger, og barn av innvandrere og flyktninger. De vil bli omtalt som ungdommer med minoritetsbakgrunn. En etnisk minoritet kan defineres som en gruppe som er i mindretall i et storsamfunn. I Norge snakker vi i hovedsak om to typer av etniske minoriteter – urbefolkning i nord, samer og urbane minoriteter, altså innvandrere, flyktninger og deres barn og barnebarn (*Thomas Hylland Eriksen og Torunn Arntsen Sajjad 2006*).

I bydel Grorud har 45% av befolkningen minoritetsbakgrunn eller foreldre med minoritetsbakgrunn, noe som gjenspeiles i ungdomsbefolkningen. Dette er felles for flere

bydeler som ligger på Oslos østkant og bydelene som ligger i Groruddalen.

Minoritetsbakgrunn vil derfor være et viktig tema i analyser og drøfting av funn i studien.

2.4 Oslo, den delte byen. Ungdoms ulike levekår i en og samme by

Oslo et trygt sted å vokse opp i for de aller fleste tenåringer. Flertallet har et godt forhold til foreldre og venner, trives på skolen, er aktive på fritiden og er fornøyd med egen helse.

Bruken av rusmidler er historisk lav (*NOVA 8/2015*). Imidlertid undersøkelser at ungdom fra familier med lav sosioøkonomisk status har dårligere psykisk helse enn andre. De har også lavere utdanningsambisjoner, trener mindre, deltar sjeldnere i organiserte fritidsaktiviteter og blir oftere utsatt for mobbing.

Resultatene fra *Ung i Oslo 2015* bekrefter bildet av en by med store sosiale forskjeller.

Vestkantbydelene ligger på topp nær sagt uansett hvilken levevilkårs indikator som ble målt. Foreldrene har høy utdanning og inntekt, få lever på trygd og få er enslige forsørgere. I beltet fra indre Oslo øst og oppover i Groruddalen ser man det motsatte bildet. Her er levekårene jevnt over mye dårligere (*Pedersen og Bakken 2015*), og dette handler ikke bare om bosted eller innvandrerbakgrunn men også om hvilke ressurser ungdommene har tilgang til gjennom familien. Mange av de unge som vokser opp med lave sosioøkonomiske ressurser har en vanskeligere oppvekst enn mange andre ungdommer i Oslo, og gruppen kommer systematisk dårligere ut på de fleste områder. Disse ungdommene er mindre fornøyd med sine foreldrene og lokalmiljøet, og flere mangler en fortrolige relasjoner sammenlignet med andre osloundommer (*Andersen og Bakken 2015*). Deltakelsen i organiserte fritidsaktiviteter og fysisk trening er også lavere, samtidig som at de har medievaner som fører til at de tilbringer mye tid foran data- og tv-skjermen. De er minst fornøyd med egen helse og har flest fysiske helseplager. Svært få har et godt selvbilde, og mange sliter med psykiske plager. Tenåringer fra ressursvake familier skulker skolen oftere, er mer utsatt for mobbing og vold, og er også hyppigere involvert i kriminelle handlinger. Samtidig er det færre i denne gruppen som drikker alkohol sammenlignet med de andre gruppene (*NOVA (8/2015)*).

2.4.1 Sosioøkonomisk status

Samfunnet er lagdelt på flere ulike områder, noe som fører til økonomiske, politiske, sosiale og kulturelle forskjeller (*John Gunnar Mæland mfl. 2009*). I faglitteraturen brukes begrepene sosioøkonomisk status, sosial status, sosial klasse og sosial posisjon litt om hverandre. I min oppgave bruker jeg begrepet sosioøkonomisk status.

Sosioøkonomisk status er en sosiologisk klassifisering som indikerer det nære forholdet mellom noens relative rikdom og sosiale status. Sosioøkonomisk status er en av de viktigste indikatorene når man ser på en rekke ulike samfunnsspørsmål, inkludert skoleytelse, kriminalitet og bolig. Ofte bestemmes familiens sosioøkonomiske status ved å analysere inntekt og formue, men begrepet sosioøkonomisk status beskriver i min oppgave den samlede verdien av utdanning, jobbstatus og bolig. Samlet sett spiller disse faktorene en avgjørende rolle i livet (*Hayley. A. Hamilton mfl. 2012 og Pedersen 2010*).

Ung i Oslo 2015 undersøkelsen beskriver sosioøkonomisk status som levekår. For å fange opp hva slags sosiale og økonomiske ressurser ungdommene har tilgang til gjennom familien, har det blitt laget et mål på sosial bakgrunn, og ut ifra dette ble ungdommene delt inn i tre grupper: De med få, middels og flest sosioøkonomiske ressurser (*NOVA 8/2015*).

Lav sosioøkonomisk status gir også utfall i hvilke sosiale ressurser ungdommene har tilgang på. At foreldre av ulike grunner ikke kan norsk språk gjør at de har større utfordringer med å følge opp og holde oppsyn med barna på de ulike arenaer hvor de oppholder seg. Lavere utdanning eller analfabetisme gjør det også vanskelig å følge opp skolegang og hjelpe til med lekselesing. Om foreldrene har liten kunnskap om det samfunnet barna deres lever i, vil barna ha vansker med å få relevante råd eller møte forståelse for valg som å tas når de møter utfordringer utenfor hjemmet.

Som nevnt i punkt 2.4 er det mange av de unge som vokser opp med færrest sosioøkonomiske ressurser som får en vanskeligere oppvekst enn mange andre ungdommer i Oslo. Og denne gruppen kommer systematisk dårligere ut på de fleste områder (*NOVA 8/2015*). I punkt 2.4 har jeg skrevet om at det er individuelle og familiære risikofaktorer – sosioøkonomisk status, som påvirker hvorvidt ungdommer utvikler et problematisk forhold til bruk av cannabis.

2.4.2 Betydning av familiens etniske og religiøse opphav

Etnisitet, etnisk gruppe, etnisk identitet og etnisk konflikt blir i våre dager ofte brukt for å beskrive kontakt mellom forskjellige folkeslag. I en og samme kultur har mennesker mye til felles, for eksempel språk, religion, og moral. Samtidig som det er slike felles trekk i menneskers erfaringsverden vil det også fremkomme store variasjoner innenfor en kultur. De siste årene har andre betydninger blitt mer aktuelle for oss, og etnisitet kan kalles opplevde kulturforskjeller som gjøres relevante i samhandling (*Eriksen og Sajjad 2011*). En etnisk gruppe vedlikeholdes ved at disse kulturforskjellene kontinuerlig gjøres relevante. Selve ryggraden i den etniske relasjonen er at de ulike etniske gruppene holdes atskilte. En slik

«opplevd kulturforskjell» innebærer at etnisitet ikke handler om det objektive, men om de subjektive forskjellene. Det er ikke mulig å gi en entydig og objektiv definisjon av hva som skal til for å skape en etnisk grense. Med dette menes at en slik grense kan skape solidaritet og gruppefølelse innad, men utelukkelse utad. Etnisitet skapes i møter mellom mennesker eller grupper som opplever seg som forskjellige fra det samfunn de er en del av (*SIRUS Rapport 1/2013*).

Flere av de store verdensreligionene har mer eller mindre uttalte forskrifter om bruk av psykoaktive stoffer, og særlig i forhold til avholdenhet eller moderasjon i dens bruk (*Hauge 2009*). Islam har totalforbud. Hinduismen, buddhismen og de kinesisk religiøst-filosofiske trosretningene har forbudsbestemmelser eller mer eller mindre sterke krav om måtehold når det gjelder alkohol. Dette gjelder også enkelte retninger innenfor jødedommen og kristendommen, selv om disse religionene i langt større grad aksepterer alkoholbruk (*Hauge 2009*). Når det gjelder andre substanser enn alkohol så finnes det sjelden utsagn om bruk, noe som har en naturlig sammenheng med at ved religionenes opprinnelse og utforming var alkohol den dominerende psykoaktive substansen. I Koranen og profetens sunna brukes ikke ordet vin eller alkoholholdig drikk, men blir beskrevet som forbudet mot «khamr». Ordet er utledet fra ordet «slør», og mange islamske jurister tolker begrepet i dag dit hen at det omfatter alle substanser som virker slørende på sinnet (*Taha Baasher 1983*). Men det er heller ikke uvanlig at det blir fortolket som at det utelukkende er alkohol som er forbudt, for i den muslimske kulturen er det klart uttalte normer og regler som forbyr bruk av alkohol. For enkelte normbrudd som blant annet bruk av rusmidler kan det tyde på at det er mindre uopprettelige enn for en etnisk norsk ungdom. De kan i større grad bli stigmatisert av sitt nærmiljø, og derfor kan de oppleve at det ikke er noen vei tilbake (*Shultz 2006*).

I denne studien vil det være relevant å se nærmere på om informantenes fortellinger inneholder utsagn knyttet til etnisitet og religion, og om det er en faktor som spiller inn på ungdoms forhold til og bruk av cannabis. Vil tilhørighet til en etnisk gruppe eller til en trosretning som ikke aksepterer bruk av rusmidler være en beskyttelsesfaktor, eller vil det gi ungdom en opplevelse av annerledeshet i forhold til majoriteten av befolkningen.

I *Ung i Oslo 2015* undersøkelsen konkluderes det med at innvandrerbakgrunn betyr mindre enn sosial bakgrunn. Og det er bare tre områder hvor det å ha innvandrerbakgrunn har stor betydning. Oslo-ungdom med innvandrerbakgrunn bruker langt mindre rusmidler, mer tid på lekser og mindre tid på trening og organiserte fritidsaktiviteter. I forhold til rusmidler viser det seg allikevel at det på vestkanten blant ungdommer med innvandrerbakgrunn brukes mer

rusmidler (*NOVA 8/2015*). Jo mer ungdommene integreres og sosialiseres inn i det norske samfunnet, desto mer vil de kunne oppta av den norske ungdomskulturens normer og regler som også innebærer rusvaner med tilhørende eksperimentering med illegale rusmidler (*Shultz 2006*). Dette støtter Cinza Di Cosmo mfl (2011) som diskuterer sannsynligheten for at innvandrere har større risiko for å starte med bruk rusmidler når de i større grad må tilpasse seg det samfunnet de befinner seg i. Og at sjansen for å komme i kontakt med rusmidler øker med økt sosial kontakt med jevnaldrende som ikke er innvandrere.

2.5 Forskning på feltet

Det er gjort relativt lite kvalitativ forskning på ungdommers cannabisbruk både i Norge eller utlandet. Jeg vil derfor i hovedsak ta utgangspunkt i artikkelen «*Cannabiskultur og normalisering av hasj i Norge*» av Sveinung Sandberg som viser til prosjektet «*Cannabis: Subculture, Economy and Social Marginality*», «*Hasjbruk hos unge voksne*» av Willy Pedersen og Jon- Håkon Schultz sin empiriske studie: «*Innvandrerungdoms bruk av alkohol og narkotika, en empirisk studie med bruk av kasuistisk metode og kvalitative forskningsintervjuer*», når jeg beskriver relevant forskning på feltet. I tillegg vil jeg bruke data fra undersøkelsen *Ung i Oslo 2015* samt andre relevante kvantitative studier, dette for å kunne sammenligne mine empiriske funn opp mot kvantitative data som gir oss en beskrivelse av cannabisbruken blant ungdom i Oslo anno 2015.

I artikkelen «*Hasjbruk hos voksne*» viser Willy Pedersen (2008) til resultater basert på *Ung i Norge* longitudinell, hvor man har innhentet spørreskjema fra fire datainnsamlinger med de samme personene over 13 år. Testgruppene var delt i inn i fire grupper, hvor gruppe 1 var respondenter mellom 13-17 år med gjennomsnitt 15 år, gruppe 2 var 16 år, gruppe 3 var 21 år og gruppe 4 var 28 år. Studien viste en sterk sammenheng mellom hasjbruk ved en bestemt alder og bruk senere i livet. Et hovedfunn i studien er at det i særlig grad er unge menn som debuterer med cannabis bruk i 20-årene, og at bruken ofte fortsetter og være høy i enkelte sårbare grupper. Hele 30% av de unge menn i slutten av 20 –årene bosatt i Oslo har brukt cannabis det siste året. knappe 4 % av de 16-åringene som ikke hadde brukt cannabis de siste 12 månedene, hadde brukt stoffet de siste 12 månedene i en alder av 21 år.

Mange i tenårene eksperimenterte med stoffet i kortere perioder og blant ungdommene i testgruppe 2 fant man ingen klare sammenhenger mellom bruk av cannabis og

skolekarakterer. Og ellers ingen tilkobling til faktorer som foreldrenes utdanningsnivå, sosiale klasse, eventuell arbeidsløshet, trygd og sosialhjelpsmottak.

Det fantes det heller ikke relasjon mellom cannabisbruk og bostedsregion eller grad av urbanitet – unntaket er de med bopel i Osloregionen. De som bodde der hadde mye høyere forbruk enn på andre lokasjoner i landet. Ved fylte 21 år, så kunne man fremdeles ikke spore noen sammenheng mellom bruksvaner og foreldrenes sosiodemografiske kjennetegn. Derimot var det økt cannabisbruk blant dem som ikke hadde sluttført videregående skole, samt klart økt sannsynlighet hos dem som levde av sosialhjelp/trygd. I testgruppe fire der testpersonene hadde blitt 28 år, var det ingen generell sammenheng med utdanningsnivå og bruksvaner. Men at den del av gruppen som bare hadde fullført niårig skolegang, hadde en forhøyet risiko for bruk av hasj. I tillegg fant man en omtrent fordoblet sannsynlighet for bruk hos personer som var trygdet eller levde av sosialhjelp. Det var flest brukere blant dem med lavest inntekt og de som var enslige, mens for de personer som hadde fått barn, og særlig for kvinnene så man redusert bruk. Videre kunne det også i denne gruppen assosieres økt bruk ved tilknytning til bopel i Osloregionen.

Ut ifra denne statistikken kan det tyde på at om man ikke bruker tidlig i ungdomstiden, vil det være mindre sjans for at man oppsøker cannabis i 20-årene og derav redusere risiko for sosial marginalisering. En enslig mann bosatt i Oslo-regionen, med avbrutt skolegang og uten fast arbeid som lever på sosialhjelp eller trygd, vil ha svært høy sannsynlighet for å være cannabisbruker. Data i Pedersens studie avdekker at bruk av cannabis i voksen alder ofte er knyttet til sosial marginalitet, og at hasjbruk er mer utbredt enn mange har trodd. Fra et folkehelseperspektiv kan det tenkes at det på lengre sikt kan få nokså alvorlige konsekvenser. Pedersen (2008) sier noe om at en videre prioritert studie bør være om bruken av cannabis i seg selv bidrar til at noen faller ut av skolesystemet og om det kan føre til sosial marginalisering, og virkningsmekanismene bak dette.

Sandberg (2010) beskriver i artikkelen «*Utbredt men annerledes. Cannabiskultur og normalisering av hasj i Norge*» forskningsdata fra prosjektet «*Cannabis: Subculture, Economy and Social Marginality*». I dette prosjektet fant man data som viser at selv om svært mange bruker cannabis, så er stoffet langt fra «normalt». Helt motsatt av det Parker mfl. har fremmet i normaliseringshypotesen som beskrevet innledningsvis i oppgaven (Parker, Aldridge og Measham 1998). Sandberg hevder at man kun kan forstå bruken av cannabis ved å bruke begreper som subkultur og annerledeshet. Og ved å se på bruk av cannabis som en subkultur, altså en cannabiskultur, så mener Sandberg at man kan tyde globale fellestrekk ved

cannabisbruk som handler om en samling av ritualer, narrativer og symboler. Samtidig viser undersøkelsen at det er vanlig at personer «går inn og ut» av ritualene. Og at bruken av symboler, ritualer og narrativer stadig blir forsøkt til kreativt å fortolke og re-fortolke sin livssituasjon.

I vårt samfunn er det store grupper som ikke på noen måte går inn i cannabiskulturen. Likevel kan de gjøre bruk av den symbolske meningen cannabis har i sine egne identitetskonstruksjoner, og de vever denne sammen med andre både konvensjonelle og subkulturelle prosjekter. I følge Sandberg (2010) er den symbolske og sosiale meningen av hasjbruk tett knyttet til annerledeshet, sammen med utbredt bruk i cannabiskulturen som blir en form for legitimering. Dette kan tolkes som en indikasjon på at rusmiddelet ikke er normalt i det norske samfunnet, og at det ikke er kulturelt normalisert slik Parker mfl. (1998) beskriver det. Sandberg (2010) mener at cannabiskulturens ritualer, symboler og narrativer forsterker bildet av at de alltid er knyttet til annerledesheten – det motsatte av kulturell normalisering.

Jon-Håkon Schultz (2006) har i sin studie «*Innvandrerungdoms bruk av alkohol og narkotika, en empirisk studie med bruk av kasuistisk metode og kvalitative forskningsintervjuer*» til sammen intervjuet 53 ungdommer på videregående skole, hvorav ti av ungdommene ble fulgt opp i en periode på inntil tre år. Tolv ungdommer var etnisk norske, de andre var andregenerasjons innvandrere med muslimsk bakgrunn som hadde vokst opp i et religiøst og kulturelt betinget avholdsmiljø. Schultz sin studie beskriver og nyanserer ungdommenes rusbruk, hvor det gjennomgående fokuset er ruseksperimentering, veien inn i en ruskarriere, stressbelastninger og bruk av mestringsstrategier. I studien til Shultz beskrives norsk ungdoms drikkekultur som hemmende på integrering ved at alkohol og drikkepress ekskluderte innvandrerungdom fra å delta i ulike aktiviteter og sosiale sammenkomster. Det blir beskrevet som at når alkohol etter hvert blir en del av ungdomsmiljøet, føler innvandrerungdom at de kommer i utakt med norsk ungdom. Risikoen knyttet til å bli oppdaget ved inntak av rusmidler kan oppleves av ungdom som tilsvarende dramatisk ved at en ikke blir inkludert i det norske miljøet dersom man lar være å bruke rusmidler. Informantene i studien opplevde sterke motstridende forventninger fra sine foreldre og det norske miljøet. Shultz sier at informantene viser et godt utviklet repertoar av metoder og teknikker for å kontrollere rusinntaket. De støtter hverandre og de er flinke til å identifisere gruppepress. Det kommer også frem at innvandrerungdom entrer rusbruket på en annen måte enn norsk ungdom. Og at det er tilsynelatende stor ulikhet mellom innvandrerungdom og norsk ungdoms ruskunnskap. Innvandrerungdom har i større grad kunnskap basert på upresis kunnskap og

skremselspropaganda, mens norsk ungdom har sin kunnskap forankret i fakta. Dette kan igjen ha sammenheng med faktorer som er beskrevet i punkt 2.2 som omhandler Oslo-ungdoms rusdelte by. Det man fant ut er at jo mer ungdom ruset seg, desto likere så det ut til å bli. Ved et betydelig rusforbruk så det ut som om de opprinnelige forskjellene som var tilstede i starten ble overskygget.

Studien er relevant for min oppgave, fordi bydel Grorud er en multikulturell bydel hvor ikke mindre enn 151 nasjonaliteter er representert. Faktorer som kan beskrive en følelse av annerledeshet knyttet til den cannabiskulturen Sandberg (2010) beskriver, mener jeg man kan finne igjen i Schultz (2006) sin studie.

De kvalitative studiene som er nevnt ovenfor referer til ulik kvalitativ forskning på feltet. Videre vil jeg vise til noen kvantitative studier som jeg mener også er relevant for min studie.

Ung i Oslo er en ungdomsundersøkelse som ble gjennomført i uke 3-7 i 2015.

Forskningsinstituttet NOVA ved Høgskolen i Oslo og Akershus gjennomfører undersøkelsen på oppdrag fra Velferdsetaten og Byrådsavdelingen for eldre og sosiale tjenester i Oslo kommune. Alle ungdomstrinn og videregående trinn i Osloskolen deltok. Samtlige private skoler med ungdomstrinn og videregående trinn var også invitert til å delta i undersøkelsen.

Formålet med undersøkelsen er å kartlegge ulike sider ved ungdoms hverdag og deres levekår. Tidligere ungdomsundersøkelser gjennomført i Oslo i 1996, 2006 og 2012 gjør det mulig å bruke resultatene til kunnskapsgrunnlag for byens skoler- og ungdomspolitik og har stor betydning for det forebyggende arbeidet blant barn og unge. Flere av spørsmålene i årets undersøkelse gjør det mulig å se på endringer i ungdomsmiljøene i Oslo gjennom et tidsrom på 19 år. Dette gjør det mulig å undersøke hvordan ulike aspekter ved det å være tenåring har forandret seg, og om det gjør livene lettere eller vanskeligere for ungdommene. I undersøkelsen utført i 2015 har det vært ekstra fokus på blant annet cannabisbruk.

Fjorback mfl. (2005) har laget «*Socialprofil på unge cannabismisbrukere i behandling*», som er en kvantitativ studie av unge cannabismisbrukere i behandling i Danmark. Resultatene i studiet tyder på at tidligere identifiserbare risikofaktorer for stoffavhengighet også korrelerer med det å komme i behandling for cannabismisbruk. Det viser seg at en stor del av de unge danske cannabismisbrukere som var under behandling hadde tidligere historikk med adferdsproblematikk. Problemene strakte seg fra den tidlige barndom, både fra hjemmet, skolen og i relasjon med andre barn. Det ble også konkludert med at det var nødvendig med mer utvikling og testing av behandlingsformer for disse cannabismisbrukerne som var unge og mindre

sosioøkonomisk stabile. Terapi rettet alene mot misbruksproblematikken ville ikke være tilstrekkelig, og en tidligere innsats som inkluderer resosialiserende behandling ville vært ønskelig. Denne studien er relevant for min oppgave, da også den sier noe om identifiserbare risikofaktorer som korrelerer med å komme i behandling for cannabismisbruk. Jeg trekker da paralleller til sosioøkonomisk status og følelsen av annerledeshet.

Hamilton mfl (2013) beskriver i «*Subjective Social Status, Immigrant Generation, and Cannabis and Alcohol Use Among Adolescents*» at resultater fra deres studie indikerer at ungdommers subjektive oppfatning av deres egen families sosioøkonomisk status spiller en viktig rolle i cannabis og «vanlig» alkoholbruk. Subjektiv oppfatning av egen sosioøkonomisk status er viktig i spesielle aspekter av rusmiddelbruk og i spesifikke subpopulasjoner. Den egenfølte statusen er en viktig komponent i utvikling av sosial ulikhet. Dette støtter opp under oppfatningen av at annerledeshet er en grunnstein i den cannabiskulturen som Sandberg og Pedersen (2010) beskriver. Hamilton mfl. (2013) tanker mener jeg er spesielt aktuelt for unge som er førstegenerasjon innvandrere. For unge innvandrere kan sosial ekskludering i skole grunnet statussegenskaper få alvorlige konsekvenser, og spesielt blant de som har lite ressurser i hjemmet. Å oppnå og opprettholde høy status kan innebære å delta i atferd som reflekterer ungdommens jevnaldrende i en viss gruppe eller vennenettverk. Større oppmerksomhet på egenfølt status hos unge, spesielt hos dem som er førstegenerasjon innvandrere er en viktig del av det å redusere eller forhindre rusmiddelbruk, som også støttes av Shultz (2006). Jim McCambridge og John Strang (2005) sier noe om ulikheter blant ulike etnisiteter og rusmiddelbruk, men har mer fokus på annen sosioøkonomisk påvirkning de ulike gruppene ble utsatt for i sin kvantitative studie «*Can it really be this black and white? An analysis of the relative importance of ethnic group and other sociodemographic factors to patterns of drug use and related risk among young Londoners*».

Cinzia Di Cosmo mfl. (2011) presenterte i artikkelen «*Immigrant status and acculturation influence substance use among New Zealand youth*» en kvalitativ totrinns spørreundersøkelse med innvandrerdømt som målgruppe. Her kom de frem til at det å være ung jente fra Asia eller annen etnisitet, hadde sammenheng med lavere risiko for ukentlig bruk av marijuana. Lav sosioøkonomisk status hadde signifikant sammenheng med risiko for ukentlig bruk av marijuana. Et større antall studier har derfor vist det motsatte av det man har antatt før, nemlig at innvandrere viser mindre tilpasning til samfunnets normer og regler enn sine jevnaldrende som er født og oppvokst i bostedslandet. Dette kalles «*The immigrant paradox*», og kommer frem til at innvandrere viser bedre tilpasning til samfunnets normer og regler enn sine

jevnaldrende, men at denne fordel vil reduseres over tid og generasjoner. I denne studien fantes det ikke signifikante forskjeller mellom ungdommer som var annengenerasjons innvandrere og jevnaldrende som var født og oppvokst i bostedslandet. Det virker som om ulikhet av graden interaksjon og samhandling som første- og annengenerasjon innvandrerungdom har med ungdommer fra det nye bostedslandet, utgjør en risiko for rusmiddelbruk. Det ser ut som om økt sosial kontakt med jevnaldrende som ikke er innvandrere potensielt vil øke kontakten med narkotiske stoffer og alkohol. Mere nyanserte analyser er nødvendig for å identifisere den spesifikke innflytelsen av etnisitet, etnisk diskriminering, erfaring med rasisme og sosial ekskludering som kan ha innvirkning på generell risikoatferd. Di Cosmo mfl (2011) gir uttrykk for at det er behov for mer forskning på faktorer som kan bidra til at nyere innvandrere beholder eller mister de beskyttende effektene av lavere risiko for rusmiddelbruk. Denne studien er relevant for min oppgave, da det er viktig å se på familiære og individuelle risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer ungdommer har i oppveksten. Og om opplevelsen av annerledeshet både kan tolkes som annerledes fra families kultur, men også fra kulturen i det norske samfunnet og den lokale ungdomskulturen blant jevnaldrende.

Det har også vært flere studier og publikasjoner som omhandler innvandrerungdom og bruk av cannabis i Canada, Nederland, Spania og Irland hvor hovedfokus også der har vært i forsøk på å identifisere risikofaktorer rundt innvandrerungdoms forhold til og bruk av rusmidler, deriblant cannabis. Sosioøkonomisk status, skole, kultur og religion er ofte gjentatte tema. I Stortingsmelding nr 16 (1996 -97) oppsummeres det at det er behov for mer kvalitativ forskning for å få frem nyanser og forskjeller innen innvandrerungdoms rusbruk i Norge (Schultz 2006). Jeg mener da som nevnt tidligere at det blir viktig å se på hvordan risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer i familiens sosioøkonomisk status vil kunne påvirke innvandrer ungdommers opplevelse av annerledeshet i det norske samfunnet. På samme måte som norsk ungdom med ikke innvandrerbakgrunn også opplever annerledeshet grunnet familiens sosioøkonomiske status.

3. METODISK TILNÆRMING

Samfunnsvitenskapenes viktigste formål er å kunne forklare samfunnsfenomener.

Forklaringer er ganske enkelt svar på hvorfor –spørsmål (*Kirsten Ringdal 2013*). For å kunne forstå et fenomen må vi lage en fortelling om hvordan det har blitt til. Denne masteroppgaven omhandler ungdommer i Grorud, ved hjelp av kvalitative intervjuer med åtte ungdommer, må jeg ha et individperspektiv, hvor svarene finnes på mikro eller individnivå. Teoretiske perspektiv og begrep som blir beskrevet i dette kapittelet vil senere i oppgaven brukes til å sette ungdommenes utsagn og meninger inn i en kontekst. Teori og begreper kan si noe om informantenes forhold til samfunnet, og opplevelse av egen rolle i en større sammenheng.

3.1 Hermeneutikk

Jeg vil bruke en hermeneutisk tilnærming i fortolkning av intervjuene. Med det mener jeg at jeg vil forsøke å finne en underliggende mening, eller gi klarhet i noe som fremstår som uklart (*Olav Dallan mfl. 2010*). I min studie vil dette dreie seg om å finne en mening eller gi klarhet rundt de funn som er gjort i *Ung i Oslo 2015* undersøkelsen som belyser ungdom i Oslo og deres bruk av og forhold til cannabis. I hermeneutikken løftes forforståelsen ifølge Shultz (2006) frem som sentral og avgjørende for forskerens innsamling og tolkning av data. Han mener at forforståelsen og egen forståelse, gjør at vi aldri møter verden forutsetningsløst, men at all forståelse bygger på en forforståelse. Når en handling fortolkes, gjøres det på bakgrunn av de erfaringer og kunnskaper man bringer med seg fra tidligere. Man lager seg et midlertidig «utkast», som vil endre seg dersom man er åpen overfor andres mening eller handlingens mening. På en måte kan vi se på tidligere forskning som en bakgrunn, og hvor min studie med kvalitative intervjuer av ungdom i Grorud kan bringe frem nye funn som kan utdype forforståelsen av de data som er innsamlet og gi grunnlag for en ny forståelse. Ambisjonen er derfor å la forskningsresultater og empiri på feltet som allerede foreligger interagere med mine innsamlede data og drøfte dem opp mot hverandre.

3.2 Narrativ teori

Anne Jansen (2012) skriver i sin bok «*Narrative kraftfelt*» at meningen og meningssammenhenger ikke er gitt av seg selv, men må skapes blant annet ved å fortelle historier. Min studie er basert på de personlige historiene til åtte ungdommer i Grorud og hvordan de redegjør for sitt forhold til cannabis. Narrativ fungerer som en grunnleggende

tolkningsramme, da det hjelper mennesker å strukturere sine erfaringer og gjøre sin verden begripelig (*Peter Larsen 2002*). Interessefeltet i masteroppgaven er å se på hvordan fortellingene viser ungdommenes forståelse av seg selv og andre jevnaldrende.

I min oppgave vil jeg bruke Alexa Robertsson (*Göran Bergström og Kristina Boreus 2012*) sin definisjon av narrativ når jeg skal analysere kvalitative intervjuer. Hun beskriver narrativ som en redegjørelse for noe som har hendt, i virkeligheten eller i fantasien.

Narrative analyser har ofte interesser for selve narrativet, mer enn de generelle mønstrene som kan finne i store datamengder. Narrativ teori tar utgangspunkt i mennesket som meningssøkende vesen som både bearbeider og skaper den verden det lever i. Gjennom å fortelle våre historier bruker vi narrativer som meningsskapende verktøy der vi beskriver og fastsetter en forståelse av oss selv og konteksten eller situasjonen vi befinner oss i (*Jansen 2013*). Med utgangspunkt i hvordan ungdommene forteller sine historier vil jeg kunne identifisere informantenes egne opplevelser av risiko- og beskyttelsesfaktorer som kan skape en følelse av annerledeshet. I følge Robertson (*Bergström og Boerus 2012*) er ikke individet skilt fra kollektivet. Dersom narrativer kan gi oss kjennskap om forståelsen på individnivå, er de sannsynligvis også verdifulle når det gjelder å forstå hvordan ulike grupper forstår omverdenen. Gjennom narrativer får jeg mulighet til å være mer mottakelig for, og bevisst på stemmene fra samfunnets marginaliserte – stemmer som ofte drukner i de offentlige diskusjonene (*Janice Charliste 1994*).

De to viktigste begrepene i studiet av narrativer er ifølge Robertson (*Bergström og Boreus 2012*) strukturalisme og postmodernisme. Å bruke strukturalisme i studiet av narrativ vil si at man analyserer fortellingenes strukturer. At man plukker ut ord og hendelser fra narrativet, uten å ta hensyn til omstendigheter rundt intervjuet og informanten. Med utgangspunkt i postmodernistisk vinkling i en narrativ studie vil man i større grad bruke Jean-Francois Lyotard (1984) sitt begrep narrativ kunnskap, som skiller seg fra monologiske forestillinger om sannheten som har en tendens til å være rasjonelle og vitenskapelige. Med dette mente han at den postmoderne stat utmerkes av at et fåtall metanarrativer erstattes av et uendelig antall mikronarrativer. Narrativer er ikke bare individuelle konstruksjoner, men de blir til gjennom samhandling og interaksjon (*Jansen 2013*). I denne sammenhengen vil dette være intervjuene med informantene, og det kan være at de har delt samme historie til andre tidligere. En annen funksjon narrativer har, er å formidle kulturelle normer og verdier, og å oppklare det som er vanskelig å forstå eller avviker fra virkeligheten. I min oppgave har jeg fokus på at minoritetsbakgrunn kan bidra med både beskyttelses- og risikofaktorer til ungdommers

cannabisbruk. Å fange opp kulturelle normer og verdier i mine informanternes intervjuer er essensielt.

I lang tid ble narrativ ofte brukt som kildematerialet til historikere, når de skulle forklare og beskrive hendelser som hadde funnet sted. Det kalles «*the narrative mode*» - den narrative metoden til å reprodusere kunnskap (Robertson i Bergstrøm og Boreus 2012). Senere skjedde det en endring, hvor forskerne begynte å hevde at det sosiale livet i seg selv, og ikke bare redegjørelse av det er et spørsmål om narrativer. At vår identitet og handlinger kommer til gjennom narrativer, som ble bekreftet som et fokusskifte fra representasjonell til ontologisk narrativitet. Narrative analyser har ofte interesser for selve narrativet, mer enn de generelle mønstrene som kan finne i store datamengder. Kritikk av narrative analyser var at resultater fra tolkning av samme litteraturvitenskap kunne bli ulik. Tyngden i analysen av narrativer er lagt på tolkning, snarere enn kvantifisering og dessuten på personlig fargede tolkninger. Det derfor viktig å definere hva narrativ er, og hva en narrativ analyse innebærer for den enkelte studie (Bergstrøm og Boreus 2012).

En annen kritikk av narrativ teori er ifølge Jansen (2013) at det kan bli litt «nærsynt». Dette fordi det handler om de personlige fortellingene, som ofte gjør at en kan overse konteksten historiene blir fortalt i. For å fremheve betydningen av konteksten har jeg derfor valgt å benytte meg av begreper fra diskursteori som subjektivering og subjektposisjoner (Steinar Kvale og Svend Brinkman 2015) i kapittel 2.3.

3.3 Diskursanalyse

Diskursanalyse fokuserer på hvordan sannhetseffekter skapes i en drøfting som verken er sann eller usann (Kvale og Brinkman 2015). Det er en studie av sosiale fenomener der språket er i fokus, og språket er det som organiserer den sosiale virkeligheten (Bergstrøm og Boreus 2012). Man kan si at det er et språklig materiale som er knyttet til et gitt kulturelt felt. Språket påvirker synet vi har på oss selv, samtidig som vårt syn på verden befestes gjennom språket (Terence Ball mfl. 1989).

Dorthe Staunæs (2003) beskriver subjektivitet som et poststrukturalistisk begrep på hvordan individet opplever seg selv. Begrepet baserer seg på relasjonen mellom forståelsen av selvet og den sosiale konteksten denne selvfølelsen eksisterer i. Innenfor ulike diskurser er det alltid utpekt noen posisjoner som subjektet kan innta. I disse forskjellige posisjonene er det forventninger om hvordan en skal oppføre seg, og hva man kan si og ikke kan si (Marianne

Winther Jørgensen og Louise Philips 1999). Av den grunn henger subjektivitet tett sammen med begrepene posisjonering og subjektposisjon, som inneholder et slags filter som en ser og forstår verden gjennom. Gjennom våre subjektposisjoner muliggjøres noen handlinger, samtidig som noen utelukkes (*Jansen 2012, Bergstrøm og Boreus 2015*). For ungdommer i Grorud vil for eksempel ulike diskurser om «utsatt ungdom» og «lave levekår» få betydning for hvilke subjektposisjoner som er tilgjengelige når de skaper sine egne personlige narrativer.

4. METODISK FREMGANGSMÅTE

Dette er en metode som kommer av det greske ordet *methodos*, som betyr å følge en bestemt vei mot et mål. En samfunnsvitenskapelig metode dreier seg om hvordan vi skal gå frem når vi skal hente inn informasjon fra virkeligheten, og hvordan vi skal analysere hva denne informasjonen forteller oss, slik at den gir ny innsikt i samfunnsmessige forhold og prosesser (Asbjørn Johannessen og Per Arne Tuft 2002). Metoden forteller oss noe om hvordan vi bør gå frem for å framskaffe eller etterprøve kunnskap. Både kvalitative og kvantitative metoder har som mål å bidra til en bedre forståelse av det samfunnet vi lever i, hvordan enkeltmennesker, grupper og institusjoner handler og samhandler. Utover dette felles målet er forskjellene ganske store (Dallan mfl. 2010).

Fenomenologisk tilnærming har vært utbredt i kvalitativ forskning (Kvale og Brinkmann 2015). Dallan (2010) sier at kvalitative metoder i større grad tar sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle. Ettersom min studie skal prøve å gi innsikt i ungdommer i Grorud sitt forhold til og bruk av cannabis, har jeg valgt å bruke det kvalitative forskningsintervjuet som metode. Kvale og Brinkmann (2015) sier noe om at fenomenologi i kvalitativ forskning er et bestemt begrep som peker mot en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørens egne perspektiver. Og beskrive verden slik den oppleves av informantene, ut fra den forståelsen at den sanne virkeligheten er den mennesker oppfatter. Kvalitative intervjuer har som hensikt å få frem beskrivelser av informantenes hverdagsverden for å kunne fortolke betydningen av de fenomenene som beskrives (Kvale og Brinkmann 2015). I min oppgave vil det være viktig å bruke en åpen fenomenologisk tilnærming, for å gjenkjenne betydningen av fenomener i dagliglivet når jeg skal analysere intervjuene i kapittel 5 – 7. Kritikken av kvalitativ forskning er blant annet reliabilitet, da det ofte bare er deler av datamaterialet og leseren som er prisgitt forskeren. Ofte brukes anekdoter eller noen få talende eksempler uten at man får ta del i avvikende eller mindre opplagte data. Kritikken retter seg derfor mot validiteten eller sannhetsgehalten i studiene (Anne Ryen 2006). Til denne kritikken svarer (Catherine Marshall og Gretchen B. Rossman 1989) at når man anser den sosiale virkeligheten for å være i konstant bevegelse, blir reliabilitet irrelevant siden det ikke gir mening å snakke om hvorvidt de instrumentene man bruker måler nøyaktig eller ei. I følge Rom Harre` (2004) er kvalitative metoder vitenskapelige fordi de er adekvate for undersøkelse av en kvalitativ menneskelig verden.

4.1 Semistrukturert livsverdenintervju som metode

I dette prosjektet skal jeg prøve å finne mer ut av ungdommers forhold til cannabis, da i form av deres holdninger og meninger knyttet til bruk av selve rusmiddelet. Jeg ønsket derfor å bruke en metode som både lot meg ha en viss styring i hva jeg ville ha informasjon om, men også kunne gi meg informasjon som jeg ikke bevisst lette etter. Et semistrukturert intervju, også kalt intervju basert på intervjuguide (*Johannessen og Tufte 2002*), var derfor den metoden som passet best. Også Kvale og Brinkmann (2015) sier at semistrukturerte livsverdensintervju brukes når temaer fra dagliglivet skal forstås ut fra intervjupersonenes egne perspektiver. De sier videre at denne formen for intervju søker å innhente beskrivelser av informantenes livsverden, og særlig fortolkninger av meningen med fenomenene som blir beskrevet. Jeg laget en intervjuguide, med liste over temaer og generelle spørsmål som jeg ønsket å gå gjennom i løpet av intervjuet. I tillegg til underpunkter og underspørsmål for å dekke eller utdype de forskjellige temaene.

Semistrukturerte livsverdensintervjuer ligger nær opp til en samtale i dagliglivet, men har som profesjonelt intervju et formål. I de kvalitative undersøkelsene av intervjupersoners opplevelser av verden, mener Kvale og Brinkmann (2015) at den fenomenologiske oppfatning gir grunnlaget for de mer abstrakte, vitenskapelige teorier om den sosiale verden. Intervjuet oppfattes dermed ikke bare på som et supplement, men som en forskningsmetode som gir privilegert tilgang til menneskers grunnleggende opplevelser av livsverdenen (*Kvale og Brinkmann 2015*). (*Vedlegg 3: Intervjuguide*)

4.2 Forskerens posisjon i feltet og bakgrunn

Å bruke kvalitativt intervju som metode er svært avhengig av intervjuer og kan ha innflytelse på innsamling av data (*Dallan 2010*). Det er viktig at jeg som intervjuer søker kvalitativ kunnskap uttrykt i normalspråket til informantene og oppfordre dem til å beskrive så nøyaktig som mulig det de opplever og føler, og hvordan de handler (*Kvale og Brinkmann 2015*). Jeg må søke etter beskrivelser som er mest mulig nyansert.

Jeg som intervjuer er innflytter til Oslo og kommer opprinnelig fra vestlandet, og siden jeg ikke snakker helt rent bokmål har jeg tidligere erfart, både i yrkeslivet men også privat, at det har oppstått situasjoner hvor min dialekt ikke har blitt forstått. Og for meg har dette opplevdes som et hinder i min kommunikasjon. Informantene ble derfor informert om dette på forhånd, og bedt om å gi beskjed dersom dialekten min var en hindring.

I rekrutteringsfasen var det også viktig for meg å informere om mitt arbeidsforhold ved Grorud barneverntjeneste. Dallan (2010) har påpekt faren ved at faktorer ved intervjuer kunne påvirke datainnsamlingen. Den kunnskapen som produseres i et forskningsintervju skapes av selve samspillet i den spesielle situasjonen som oppstår mellom intervjuer og intervjuperson. Ifølge Kvale og Brinkmann (2015) kan ulike intervjupersoner produsere ulik kunnskap. Det at jeg jobber ved ungdomsteam hos barneverntjenesten kunne ha vært en begrensning på hvem som ønsket å delta i studiet, samt hva de valgte å fortelle under selv intervjuet. Informasjon om taushetsplikt og skille av roller som bydelsansatt og student var viktig å presisere. Jeg ønsket likevel å informere ungdommene på forhånd, fordi jeg var redd de ville kanskje ville føle seg ført bak lyset dersom de på et senere tidspunkt fant ut om mitt arbeidsforhold. Den positive siden med at jeg jobber der jeg gjør, er at jeg har tilgang til informanter gjennom arbeidskollegaer. Det var de som hjalp meg å komme i kontakt med ungdommene i bydelen.

I intervjuene kom det også frem at flere av ungdommene var trygge på at jeg som barnevernkonsept hadde møtt en del ungdommer i bydelen allerede, og derfor ikke ble sjokkert over informasjon som eventuelt ble lagt frem. De henviste ofte til ungdomsmiljøet på Grorud og i Groruddalen på en slik måte som indikerte at de visste at jeg allerede hadde kunnskap om en del av det som foregikk i ungdomsmiljøet.

Jeg var bevisst faren for at innholdet i intervjuene kunne bli farget av min bakgrunn som fagperson, og forskning jeg allerede hadde lest (*Kvale og Brinkmann 2015*). Det var derfor viktig for meg å presisere både til informanter og meg selv, at jeg i intervjuene hovedsakelig bare skulle lytte til det ungdommene fortalte. Jeg var bevisst på å vise åpenhet for nye og uventede fenomener da intervjuguiden min ikke var stramt strukturert. Jeg fokuserte på forskningstemaet ved hjelp av åpne spørsmål, og ledet intervjupersonen frem til bestemte temaer uten å ha bestemte meninger om dem. Kvale og Brinkmann (2015) sier noe om at intervjupersonene kan uttrykke en flertydighet, som ved at et bestemt utsagn kan innebære forskjellige fortolkningsmuligheter og intervjupersoner kan også fremsette tilsynelatende motstridende uttalelser i løpet av et intervju. Min oppgave som intervjuer var da å finne ut om flertydighetene og de motstridende utsagnene skyldes kommunikasjonsvansker eller et uttrykk for inkonsekvenser, ambivalens eller motsigelser i den intervjuedes livssituasjon. Motstridende uttalelser kan skyldes virkelige avspeilinger av objektive motsetninger i den verden han eller hun lever i (*Kvale og Brinkmann 2015*).

4.3 Utvalgskriterier og rekruttering

Før arbeidet med rekruttering av informanter startet ble studien meldt til Norsk Samfunnsvitenskapelig database (NSD). (Vedlegg 1: Tilbakemelding fra NSD). Grunnet endringer i prosjektet, hvor blant annet fokusgrupper utgikk, dobbeltsjekket jeg med NSD per telefon 17.04.16 om det var behov for å sende inn nytt meldeskjema, noe de ikke var.

4.3.1 Hvem ville jeg snakke med

Masteroppgaven omhandler hvordan ungdom i Grorud forstår cannabisbruk blant ungdom. Et utvalgskriterie var derfor at informantene skulle ha bostedsadresse i bydel Grorud. Et annet var at de var mellom 16-18 år. Grunnen til at jeg ønsket å begrense informantgruppen til den aldersgruppen var en forventning om at ungdommene selv kunne ha et bredere syn på ungdom i hele Oslo, og sitt forhold til cannabis etter oppstart på videregående skole. I Oslo er det fritt skolevalg og ungdommer fra hele byen møtes dermed på de samme skolene. Jeg hadde få utvalgskriterier for ungdommenes etniske bakgrunn, kjønn eller om de hadde erfaring med bruk av cannabis eller ikke, men så viktigheten av at gruppen med informanter skulle gjenspeile befolkningen i bydelen generelt.

Min informantgruppe bestod av 8 ungdommer mellom 16-18 år. Det var jevnt fordelt mellom kjønn og etnisk bakgrunn. Alle hadde en viss forkunnskap om cannabis, og noen hadde brukt stoffet ved tidligere anledninger. På grunn av få informanter, hensyn til anonymitet og taushetsplikt vil det ikke oppgis mer presise beskrivelser av informantene.

4.3.2 Rekrutteringsprosessen

I starten og under planlegging av masteroppgaven var jeg sikker på at det skulle være en enkel sak å fremskaffe informanter. Etter å ha jobbet i Oslo kommune i over 10 år tok jeg det for gitt at jeg hadde nok kontakter innen både skoler og kommunale-/ private tjenester, til raskt å kunne rekruttere de åtte ungdommene jeg trengte til min studie. Jeg sendte ut informasjonsskriv hvor jeg presenterte mitt prosjekt til de instanser som jeg anså som mest sannsynlig kunne rekruttere informanter. Da det hadde gått en stund måtte jeg erkjenne at det faktisk ikke var så enkelt å rekruttere informanter som først antatt, og jeg nå oppfattet det som helt nødvendig selv å måtte reise ut på ulike fritidsklubber, ungdomsråd m.m. for aktivt å søke ungdom på de plasser der de oppholdt seg. Jeg fikk god hjelp av leder for ungdomskubbene i bydel Grorud, samt oppsøkende team som også er en del av ungdomstjenesten i bydelen. Etter å ha opprettet kontakt med noen ungdommer, hjalp de meg til å rekruttere flere. Kontakten med informantene ble opprettet i personlige møter og via telefon.

For de ungdommene som var under 18 år ble også foreldre informert om studiet og foreldrene måtte signere samtykkeskjema om deltakelse. Etter endt intervju mottok informantene et gavekort på 200,- som takk for deltakelse.

4.4 Selve intervjusekvensen

Parallelt med oppstart av skriveprosessen og intervjusekvensene startet jeg opp på en videreutdanning i motiverende intervju² på min arbeidsplass. Undervisning og veiledning innenfor denne type samtale med ungdom gjorde meg mer bevisst på egen rolle i intervjusekvensen, og mer sikker i min rolle som forsker. Intervjuene ble avholdt der det passet best for informantene. I høstferien 2015 tok vi noen intervjuer på mitt kontor, andre på kveldstid i ungdomsklubbenes lokaler. Jeg opplevde ikke at ulike settinger i forbindelse med hvor intervjuene ble avholdt, til å ha innvirkning på selve intervjuet.

I hver intervjusekvens innledet jeg med å gjennomgå invitasjonsbrevet de hadde fått ved forespørsel om deltakelse, samt spørre om de under 18 år hadde informert foreldre og fått samtykke. Jeg valgte å repetere viktige momenter som taushetsplikt, anonymisering, samtykke og at informantenes rett til å trekke seg fra studien når som helst. Som ansatt i barneverntjenesten i Grorud var det viktig for meg å presisere at jeg ikke var i ærend av jobb, og at jeg ikke var spesielt interessert i å vite om den enkeltes evt. bruk av cannabis. Ingen hadde noen ytterlig spørsmål eller hadde motsetninger til at intervjuet ble tatt opp på bånd.

I gjennomføringen av selve intervjuet hadde jeg delt opp intervjusekvensen i to deler. Den første delen var en generell del, hvor jeg begynte med å stille åpne spørsmål om tema ungdom og cannabis. Målet mitt var å lytte, og følge de tema som ungdommene fortalte om. Jeg fulgte opp med utdypende spørsmål dersom det stoppet opp. Andre del av intervjuet hadde fokus på ungdom i Grorud, informantenes holdning til og tanker om ungdommer i Grorud sitt forhold til og bruk av cannabis. Også her valgte jeg å stille åpne spørsmål, lytte, følge opp de tema som ungdommene fortalte om og evt. følge opp med utdypende eller oppklarende spørsmål.

Alle intervjuene var forskjellige, noe man må regne med når man tar i bruk delvis strukturert intervju som metode. Noen informanter fortalte mye og hadde mange tanker om temaet.

Andre fortalte mindre, og hadde ikke gjort seg opp så mange tanker om akkurat dette.

---

² Motiverende intervju(MI) er en samtalem metode som i hovedfokus legger vekt på endringsarbeid og autonomi (Motiverende Intervju, samtaler om endring av Barth, T., Børtveit, T og Prescott, P 20015). Jeg har brukt samtaleteknikker som åpne og lukkede spørsmål, refleksjoner, oppsummering og bekreftelser fra MI i de semistrukturerte livsverdenintervjuene i min studie.

Ulikhetene hos informantene gjorde at også jeg som intervjuer måtte omstille meg for hvert intervju, og enten stille mer eller mindre spørsmål alt etter hvem jeg intervjuet.

4.5 Transkripsjon av intervjuene

Notater fra intervjuene og det transkriberte intervjuene utgjør det empiriske materialet i min oppgave. Jeg transkriberte alle intervjuene selv.

Å transkribere betyr å transformere talespråk til skriftspråk. Kvaliteten på transkripsjonen gjøres sjelden til gjenstand for behandling i kvalitativt forskningslitteratur. Å transkribere er en fortolkningsprosess der forskjellene mellom talespråk og skrevne tekster kan skape en rekke praktiske og prinsipielle problemer. Når intervjutranskripsjonene er foretatt, er man tilbøyelig til å betrakte dem som de egentlige grunnleggende empiriske data i et intervjuprosjekt. I den hermeneutiske tradisjon sier om oversettelse også passer for dem som transkriberer: traduttori tradiotre – oversettere er forrædere. Transkripsjon er kort sagt svekkende, dekontekstualiserte gjengivelser av direkte intervjusamtaler. For å kunne beskrive og gjenfortelle intervjuobjektens narrativer på en best mulig og korrekt måte, er det flere ting man må være oppmerksom på: tid og ressurser til transkripsjon, hvem som skal transkribere og transkripsjonsprosedyre (*Kvale og Brinkmann 2015*).

I forhold til tid og ressurser var jeg svært nøye på å sikre at opptakene hadde god lyd kvalitet. Under intervjuet satt jeg og intervjupersonen alene på et rom bak lukket dør. Tidsperspektivet på intervjuet var avklart både for intervjupersonen og i forhold til booking av rommet som ble brukt under intervjuet. I følge Dallon (2010) er den første muligheten til å miste noen viktige elementer ved intervjuet dersom det er mye støy fra omgivelsene eller fra opptaket som forringer kvaliteten. Jeg hadde også satt av god tid til å transkribere alle intervjuene, og ved å skrive ut intervjuene selv fikk jeg på denne måten anledning til å gjenoppleve møtet med intervjupersonen. Ved gjennomgang av alle transkripsjonene brukte jeg en felles prosedyre i forhold til språk fortolkning. Ungdommer har ofte et eget språk eller slang, og de bruker ofte ord som ikke står i en norsk ordbok for å beskrive følelser, handlinger og situasjoner i sin hverdag. I intervjuanalysen og oppgaven min har jeg valgt å tolke ulike ord og uttrykk inn i felles benevnelser, slik at data blir mer sammenlignbar. Et eksempel på dette er ulike benevnelser som pinne, brunt, weed, grønt ble samlet i fellesbenevnelsen hasj. Jeg valgte i stor grad å transkribere ordrett det ungdommene sa. Det er både fordi ungdommene brukte flere ulike ord for å beskrive samme ting, samtidig det å fremheve usammenhengende og

sitater også kan skape uetisk stigmatisering av personer eller grupper (*Kvale og Brinkmann 2009*).

4.6 Forskningsetiske retningslinjer

Det å gjøre en undersøkelse innebærer ifølge Dallan (2010) å påta seg ansvar overfor både enkeltpersoner, institusjoner og samfunnet. Forskjellige forskningsopplegg og metoder medfører delvis forskjellige utfordringer for forskere og med-forskere. Hummelvoll mfl. (2010) sier at det likevel er noen viktige etiske aspekter som går igjen i de fleste studier i kvalitativ, praksis-nær forskning.

4.7 Studiens pålitelighet og gyldighet

4.7.1 Er studien verdt å gjennomføre?

Spørsmålet man da må stille seg ifølge Jan Kåre Hummelvoll mfl (2010) er om temaet er tilstrekkelig belyst tidligere? Vil studien kunne gi ny og viktig kunnskap? Kirsti Malterud (2008) mener at unødvendig eller unyttig forskning eller forskning med dårlig kvalitet er uetisk forskning. Jeg gjennomførte grundige litteratursøk med hjelp fra bibliotekar på SIRUS før oppstart av studien min, noe som avdekket at det fantes svært begrenset kvalitativ forskning i Norge på dette feltet. Den nyeste jeg fant var Sandberg sin forskningsartikkel «Utbredt men annerledes. Cannabiskultur og normalisering av hasj i Norge» fra 2010. Og min studie er bygget på den forskningen som allerede foreligger og som jeg har tillit til. Ved å knytte denne type kunnskap sammen, og videre stille den opp mot annen forskning på feltet kan man oppnå å utvide grensene for hva som er anerkjent som sikker viten på gjeldende område (*Dallan 2010*).

I praksis-nær forskning sier Hummelvoll mfl (2015) at det er grunnleggende at forskeren undersøker om deltakerne opplever temaet som relevant og viktig nok til at de ønsker å investere tid og energi i forskningssamarbeidet. De ungdommene jeg intervjuet gav uttrykk for at de syntes det var spennende å delta i studiet, og at de ønsket alle å få en kopi av oppgaven når den var ferdig. Jeg rekrutterte gjennom arenaer hvor ungdom i bydelen ferdes frivillig i sin fritid, og de som jobbet der oppfordret også ungdommene til å delta slik at de kunne være en stemme utad for ungdom i bydelen

Som tidligere nevnt mottok alle deltakere avslutningsvis et gavekort på 200,- som takk for deltakelsen. Min erfaring var at de fleste ble glade for gavekortet, men at de ikke hadde forventet å få noe igjen for deltakelsen selv om dette var forespeilet i forkant. Flere gav

uttrykk for at de var glade for å kunne bidra slik at jeg kunne skrive en oppgave om ungdommer i bydelen som de bodde i. Selvfølgelig kan jeg ikke være helt sikker på i hvor stor grad gavekortet hadde en innvirkning på motivasjon for deltakelsen, selv med en slik moderat sum. Men sett i betraktning av betingelsen for intervjuets frivillighet, sammen med innsamling av foreldres samtykke og møtelogistikk, anser jeg det som reelt at deltakerne opplevde temaet som relevant og viktig nok til at de valgte å delta i forskningsarbeidet.

4.7.2 Har forskeren tilstrekkelig metodisk kompetanse

Den som skal gjennomføre et forskningsprosjekt må stille seg spørsmålet om man besitter tilstrekkelig metodisk kunnskap til å innhente relevant og nødvendige data, analysere og sette prosessere det inn i en teoretisk myntet og forskningsmessig sammenheng (*Hummelvoll mfl.2010*). Som utdannet barnevernspedagog har jeg ca. 10 års erfaring i arbeid med barn og unge. Samtaler og veiledning med ungdom er noe jeg på daglig basis gjennomfører som saksbehandler i barneverntjenesten. Som tidligere nevnt startet jeg opp med MI utdanning (MI – forkortelse for utdanning presentert i kapittel 4.4), parallelt med intervjurundene, som jeg anser som berikende og svært relevant i forbindelse med innhenting av data gjennom kvalitative intervjuer.

Ved oppstart av masterprosjektet ble jeg tildelt veileder på Høgskolen i Oslo og Akershus. Vi hadde et par møter tidlig i oppstartsfasen og holdt kontakt gjennom hele utarbeidelsen frem til innlevering av oppgaven. Veileder har gjennomgått og evaluert forskningsopplegget, samt påsett at metodeskolering er tilfredsstillende. Det ble tatt en vurdering av prosjektomfangets realisme og muligheten for å lykkes med gjennomføring av masterprosjektet innen tidsfristen.

4.7.3 Autonomi og samtykke

Hummelvoll mfl. (2015) sier at informert samtykke er basis for deltakelse i forskning. Ungdommene ble informert om hensikten med forskningen muntlig og skriftlig. De fikk med seg informasjonsskriv og samtykkeskjema hjem før vi møttes til intervjudelen. (*Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeskjema*)

Etter intervjuet informerte jeg grundig om at de kunne trekke sitt samtykke når som helst og at jeg i så tilfelle måtte forkaste den informasjon som de hadde gitt meg videre i studien.

4.7.4 Mulige negative og positive konsekvenser forskningen kan føre til

Forskeren må vurdere om studien kan skade eller medføre risiko for *deltagerne* (*Hummelvoll mfl.2010*). Dette kan for eksempel skje ved at deltakeren stilles i et dårlig lys. Malterud (2008) sier at kvalitative intervjuer kan sette i gang prosesser hos intervjupersonen avhengig av hvor

følsomt og vanskelig temaet er for personen. Det er derfor viktig å tenke gjennom hvordan personene kan ivaretas om forskningsdeltagelsen skulle medføre problemer og psykisk ubehag – uten at det overdimensjoneres (*Hummelvoll 2010*). Etter endt intervju spurte jeg deltakerne om det var noe de lurte på i forhold til intervjuet og oppgaven. De hadde alle fått tilgang til mitt private telefonnummer og kunne nå meg dersom det dukket opp flere spørsmål og lignende. Min studie har som hovedmål å få mer kunnskap gjennom ungdommers narrativer i forhold til egne og andres tanker om og forhold til cannabis. Jeg var ikke ute etter å gå i dybden på eventuell rusmiddelbruk eller andre sosiale problemer ungdommene måtte ha. I egenskap av å være ansatt som saksbehandler i barneverntjenesten har jeg kunnskap og kjennskap til ulike hjelpeinstanser. Både lavterskeltilbud og tilbud i første- og andrelinjetjenesten som jeg kunne sette ungdommene i kontakt med ved behov. Kvale og Brinkmann (2015) påpeker at mange opplever det som positivt å bli intervjuet, og gir en følelse av at deres kunnskaper og erfaringer dermed verdsettes. Dette var også min erfaring i møte med mine informanter. De fortalte og delte fritt ut fra egne narrativer, som jeg tolket var ut fra en egen motivasjon om å ønske å bidra til mer kunnskap om ungdom i egen bydel.

En positiv konsekvens er at studien bidrar med kunnskap om ungdoms forhold til og bruk av cannabis. Denne kunnskapen er nyttig for ulike instanser som jobber med barn og unge i blant annet bydel Grorud. Både i forhold til forebyggende og holdningsskapende arbeid, men også i arbeid med ungdommer som allerede har begynt å bruke cannabis.

4.7.5 Hvilke personlige og relasjonelle holdninger forsker bør søke realisert gjennom arbeidet

I praksis-nær forskning er gjensidighetsprinsippet³ avgjørende for utvikling av et godt og fruktbart samarbeidsforhold (*Hummelvoll mfl 2010*). Jeg tok utgangspunkt i prinsippene til MI som jeg beskrev i kapittel 4.4 for å skape en gjensidig dialog.

4.7.6. Eierskap til data og resultater

Ungdommene ble bevisstgjort om at de deltok i en studie som ønsket å beskrive ungdommer i Grorud og deres tanker om og holdninger til cannabis. De følte dermed et eierskap til den data som ble innsamlet og ikke minst til resultatet i form av min ferdigstilte masteroppgave. Jeg har en avtale med alle informantene om at jeg kommer til å kontakte dem når oppgaven er ferdig, og at de da vil få utlevert et eksemplar hver.

---

³ Gjensidighetsprinsippet bygger på samarbeid, medbestemmelse, likeverdighet og sosial rettferdighet (*Hummelvoll 2010*)

4.8 Analysen av materialet

Analysen tilfører et nytt meningsnivå til materialet som skal studeres, og som går utover det å reproducere informantens forståelse. En kan si at analysen er forskerens hoved bidrag i kunnskapsproduksjonen (*Oddbjørg Ulvik 2007*).

Hovedmålet med studien er å se på ungdommer i Grorud sin forståelse av seg selv og andre jevnaldredes holdninger og forhold til cannabis. Målet er å se om det kan trekkes paralleller til den cannabis-kulturen og følelsen av annerledeshet som Sandberg og Pedersen (2010) viser til. Analysen har et utforskende formål og jeg har derfor valgt å se på de ulike interessante sidene i de individuelle intervjuene. Jeg ønsker å tolke dem på en dypere måte, fremfor å gjøre en lik systematisk analyse på alle intervjuene (*Kvale og Brinkmann 2015*).

4.8.1 Koding

Analyseprosessen startet med gjennomlesning av det transkriberte materialet og kode relevante utsagn og avsnitt. Målet var å utvikle kategorier som fanget de studerte erfaringene og handlingene fullt ut (*Kvale og Brinkmann 2015*). Ved å sammenligne data fra de ulike intervjuene fant jeg både likheter og ulikheter som dannet grunnlaget for de funn jeg ønsker å presentere i denne studien.

En kritikk blant kvalitative forskere er de fordeler og ulemper som kan fremkomme med koding. Og det er dette med at koding kan lede til en kategorisering som vil medføre at meninger i lange intervjuuttalelser kan stå i fare for å reduseres til noen få enkle kategorier. I min oppgave har jeg fulgt en intervjuguide med faste føringer for kategorier og spørsmål, samtidig som jeg har vært bevisst på å følge intervjupersonen initiativ til å snakke om ulike tema og faktorer knyttet til tematikken cannabis og ungdom. Det er likevel viktig for meg å påpeke at selv om intervjuformen i seg selv er relativt fri, og at informantene selv bestemte hva de ønsket å trekke frem, så har jeg underveis som intervjuer selvfølgelig måtte stille noen ledende og retningsgivende spørsmål. Naturlig nok bestod derfor koding i min oppgave av å kode likheter og ulikheter mellom de kategoriene som allerede var bestemt i forkant, samtidig som jeg også fikk avdekket nye kategorier som kom opp i de enkelte intervjuene. Det som var spennende å se, var at alle intervjupersonene var mer eller mindre innom de samme kategoriene uavhengig av om det var jeg eller dem som tok opp teamet først.

4.8.2 Fortolkning av mening

Koding bryter en tekst ned i mindre enheter, mens meningstolkning utvider den opprinnelige teksten ved å legge til hermeneutiske lag som muliggjør forståelse. I min oppgave vil det si at jeg kategoriserte meningen i uttalelser fra intervjupersonene. Da kategoriene ikke var utviklet

før under intervjuet eller analysen var jeg bevisst på at jeg måtte ha rike beskrivelser av de spesifikke fenomenene som skulle kategoriseres (*Kvale Brinkmann 2015*).

4.8.3 Analysetemaer

Prosessen videre handlet om å finne analysetemaer. Jeg valgte å bruke en kombinasjon av en empirisk og en teoretisk tilnæringsmåte. En empiri-nær tilnæringsmåte betyr at en henter temaene fra det empiriske materialet, mens en teori-nær tilnæringsmåte innebærer at man ut fra en eller flere teorier eller begreper har satt opp temaer man ønsker å belyse ved hjelp av empirien (*Karin Widerberg 2001*). Gjennom å kode datamaterialet, samt bruke noen allerede bestemte teoretiske begrep fant jeg temaer som jeg sammenlignet på tvers av intervjuene slik jeg beskrev i hoveddel 4.8.1 og 4.8.2.

Analysen består av 3 hoveddeler. Gjennom alle kapitlene vil jeg bruke narrativ teori som overordnet analysetilnærming. Det innledende kapitlet er et beskrivende kapittel om informantenes forståelse av egen og andre ungdommers holdninger og forhold til bruk av cannabis, med hovedvekt på ungdommer i bydel Grorud. Hensikten er å få en beskrivelse av ungdommer og cannabis gjennom informantenes egne narrativer. Prosessen gikk dermed ut på å finne alt som hadde en beskrivende karakter som kunne si noe konkret om hvordan informantene opplevde holdninger og bruk av cannabis blant ungdom i bydelen. I det neste kapitlet har jeg sett på muligheter for å se om det kan trekkes paralleller til den cannabiskulturen og følelsen av annerledeshet som Sandberg og Pedersen (2010) viser til. Dette gjør jeg ved å bruke narrativ teori som analysemetode. Som nevnt i kapittel 2.2 handler narrativ teori om at vi skaper den verden vi lever i gjennom våre historier, og fokuset vil derfor ligge på de personlige meningskonstruksjonene (*Jansen 2012*). I det siste kapitlet har jeg fortsatt å bruke narrativ teori som overordnet analysetilnærming, men har også tatt med annen teori og empiri som kan bidra til å knytte historiene sammen til en større kontekstuell sammenheng. Fokus vil være informantenes egne historier, knyttet til forskjeller mellom bruk av cannabis på øst- og vestkanten.

5. Ungdom og cannabis

I denne første delen av analysen presenteres hovedtrekkene fra informantenes beskrivelser av egne og andre ungdommers holdninger og forhold til bruk av cannabis, med hovedfokus på ungdommer i bydel Grorud. Informantene blir identifisert med nummer, for eksempel informant 1 og informant 2 ved sitering av direkte utsagn. Og på denne måten vil det være mulig å se de ulike informanters utsagn. I dette kapittelet ønsker jeg å se på hva ungdommene tenker om cannabis, og sammenligne historiene deres med begrepene normalisert og annerledeshet som ble presentert innledningsvis. Matthews (2003) og Parker mfl (1998) mener at bruken av cannabis er så utbredt, og brukerne så forskjellige at de ikke utgjør en subkultur. Sandberg og Pedersen (2010) har en empirisk forståelse av at cannabis brukes for å markere en rekke sosiale distinksjoner, og at de fleste som bruker stoffet knytter det til en form for opprør og annerledeshet.

Det har vært store forskjeller på informantene i studien med hensyn til både kjennskap til og erfaring med cannabis. Det er viktig å fremheve at informantene har bostedsadresse i bydel Grorud, men går på ulike videregående skoler spredt rundt i Oslo. Til tross for at variasjonsbredden er stor, er det likevel noen mønstre som ser ut til å gå igjen hos alle informantene.

5.1 Informantenes opplevelse av hasjrøyking og omfang

Samtlige av informantene hadde forkunnskap om hva cannabis var, men alle hadde andre navn på rusmiddelet. De nevnte blant annet benevnelser som: hasj, weed, grønt, brunt og pinne. Alle gav uttrykk for at de visste om noen som røykte hasj, og at det var vanlig blant ungdom i Oslo. Informantene hadde en viss forkunnskap om hasj før de begynte på videregående skoler, men forteller at det var på videregående hasj ble et «vanlig» element i hverdagen deres. En Informant fortalte at det var en stor overgang mellom ungdomskolen og videregående skole.

Det er veldig annerledes. I allefall for meg som bor her. Som kommer fra dette miljøet, som er veldig hyggelig.. og veldig trygt føler jeg da. Så kommer jeg plutselig... jeg går på en sentrumsskole da. Og så møter jeg vestkantfylla. Også møter jeg dop. Så møter jeg så mye greier jeg egentlig ikke hadde hatt samme forhold til før. Jeg ble bare sjokkert. (Informant 1)

Som nevnt tidligere kan ungdommer velge fritt hvor de ønsker å gå på videregående skole, uavhengig av hvor de bor. Denne informanten går på en skole i sentrum, hvor det er tenkelig at en større andel av elevene er tilreisende fra forskjellige kanter av byen. Informanter fra videregående skoler som ligger geografisk nærmere bydel Grorud forteller også om møte med hasj på skolen. En informant sier:

For eksempel på min skole, så vet jeg om flere som sliter med å komme seg på skolen. Og det er ofte de som røyker. Ikke hver dag selvfølgelig, men det er ofte. (Informant 3)

På spørsmål om hvordan dem første gang ble gjort kjent med rusmiddelet cannabis var det mange ulike informasjonskilder, derav media, skole, venner, eldre søsken, foreldre osv. Alle informantene gav uttrykk for at de hadde en holdning med seg hjemmefra om at illegale (noen også legale) rusmidler var farlige. Fellestrekket for alle informantene var at det var først på videregående skole at de enten hadde prøvd selv, eller at de ble bevisste på hvor utbredt bruken var. Gjennom opplevelser og erfaringer gjort både på skole og på fritiden etter oppstart på videregående skole beskriver tre av informantene en endring både av miljøet men også holdninger i seg selv til cannabis. De opplevde at ved å «komme seg ut i verden» og gjøre seg opp egne erfaringer, ble deres forståelse av cannabisbruk endret, og de bygget seg opp en ny forforståelse:

Fordi de tester det ut. Så er det gøy, og så fortsetter de. Så får de med seg fler... også på en måte blir flere og flere introdusert til det miljøet da. Så, det er på en måte det med at man starter på nye skoler. Henger med andre folk som da har prøvd det før... og vil liksom være snill da og få dem med... og liksom har du lyst til å prøve liksom. Også bare fortsetter det sånn. Det bare sprer seg på den måten da. (Informant 6)

En annen sa: (Informant 1)

Fordi det sprer seg. Det er litt sånn folkehelsegreie. At det blir en litt folkesykdom.

5.2 Finnes en typisk hasjrøyker?

Da jeg spurte informantene om de kunne beskrive en stereotypi av en ungdom som bruker cannabis svarte 5 av 8 at det er mange forskjellige typer som røyker hasj. Gjennom sine narrativer beskrev de en gruppe som tilsynelatende hadde kontroll og bare røykte hasj innimellom til rekreasjonsøyemed og fest, og en annen gruppe som røykte daglig og hadde en mer destruktiv holdning til samfunnets normer og regler. De hadde det ungdommene beskrev som en «gi faen» holdning. Resterende 3 av 8 informanter beskrev stereotypien enstydig som den gruppen som hadde en «gi faen» holdning.

Flere av informantene beskrev en gruppe som tilsynelatende hadde kontroll og bare røykte hasj innimellom:

Det er vel på en måte at de er mer med.. og at de... på en måte klarer å begrense det, hvis du skjønner? De er på skolen, de følger med, de har venner..som.. utenfor miljøet og da. De er på en måte mer ordentlig... om du skjønner? (Informant 6)

Informantene opplever at ungdommene klarer å følge de normer og regler som er forventet av samfunnet de lever i. De beskriver ungdommer som oppfyller forventningene til skole og har venner som ikke er tilknyttet miljøet. Jeg oppfatter i dette tilfellet miljøet som et ungdomsmiljø hvor ungdommene røyker hasj. Det virker som om det er akseptert å røyke hasj så lenge som man i stor grad forholder seg til de normer og regler samfunnet har. Spesielt hos venner som man har et sterkt bånd til: (Informant 3)

Det er litt skummelt da. At det har blitt så veldig sånn..jaja. Det er ikke noe stort ..så. Men det er jo mange som har meninger om det også. Som sier at nei det er ikke greit. Og jeg vil ikke drive med det. Men de fleste aksepterer at venner gjør det.

En annen informant sa:

... som jeg har en venn som bruker det hele tiden. Og bestevennen hennes hun var sånn i starten at nå må du roe deg ned. Mens nå har det gått over til at...jaja... hun gjør det igjen liksom. Så på en måte blir det at på starten begynner folk å reagere..hvorfor gjør du det og sånn. Men etter hvert når de har innsett at det ikke er noe de kan gjøre, så bryr de seg ikke liksom. (Informant 6)

Flere informanter sammenlignet hasj med alkohol. At det var likestilte rusmidler, bortsett fra at det ene rusmiddelet var ulovlig:

Ja, fordi det er mange som gjør det fordi det er spennende. Fordi det ikke er lov. Som like gjerne kunne drukket alkohol. Fordi jeg mener at de to rusmidlene ikke har så veldig mye.. eller at de ikke er så veldig ulike egentlig. Fordi du blir ikke noe mer påvirket av å røyke enn å drikke alkohol. Så jeg mener at man kan sammenligne de to veldig godt. Så hvis folk.. eh... sier til meg at.. man hører veldig ofte den.. ja men det er ikke noe farligere enn å drikke alkohol. Det er ikke noe farligere å drikke alkohol. Men drikker jeg alkohol hver dag da? Jeg gjør jo ikke det. (Informant 3)

Informanten gir oss et innblikk i en oppfatning av hasjrøyking som er delt. På den ene siden er det greit at ungdommer røyker og likestiller hasj med alkohol. Samtidig som det også blir sagt

noe om at man ikke drikker alkohol hver dag, og at det da ikke er greit å røyke hasj hver dag heller. Jeg tolker dette utsagnet som at informantene mener at det å drikke alkohol hver dag vil ha negativ innvirkning i livet på den som drikker, og at det å røyke hasj hver dag også vil ha negative innvirkning. Det blir igjen tydeliggjort at hasjbruk er akseptert, så lenge man bruker og ikke misbruker stoffet.

I beskrivelsen av den gruppen ungdommer som hadde det informantene beskrev som en «gi faen- holdning», kom det tydelig frem at de ikke lengre forholdt seg til samfunnets normer og regler på samme måte som forventet. Videre gir jeg eksempler på hvordan informantene beskrev en stereotypi av en ungdom som røyker hasj og hadde en «gi faen-holdning»:

Det er ofte folk som kanskje har litt problemer, eller folk som ikke driver med noe da. De har ikke noe å bruke tiden sin på for eksempel. (Informant 3)

Tror ikke jeg har en fasit svar på det. Men jeg har en mistanke. Eller mine tanker er at det er ungdom som ofte er involvert i drama og bråk..eh. og enkelte ganger har jeg vært borti ungdom som sliter litt psykisk også. Mener at det roer dem ned.

(Informant 4)

Det ville sett ut som en som ikke bryr seg særlig om skolen. Skulker mye, tenker å droppe ut eller..ja . (Informant 5)

Ja, litt sånn skolefravær og ikke gjør leksene... og ikke følger med i timen og ikke jobber. Får dårlig karakter og anmerkninger. Lager bråk og hærverk. (Informant7)

Utsagnene som er nevnt ovenfor var typiske svar som alle informanter gav når de skulle beskrive den gruppen ungdom som røykte hasj, og som hadde en «gi faen» holdning. Det blir tydelig at disse ungdommene har utfordringer med skolesituasjonen. De er mye borte fra skolen, og bryr seg tilsynelatende ikke om karakterer og anmerkninger.

Et annet kjennetegn som blir beskrevet hos en av informantene er at ungdom som har «gi faen» holdning ofte er involvert i drama og bråk, og at det også enkelte ganger gjelder ungdom som sliter psykisk. De blir stigmatisert og befinner seg ikke lengre innenfor de grenser som aksepteres og anses som normalt. I neste kapittel tar jeg for meg informantenes tanker og meninger om hvorfor ungdom røyker hasj. Det vil være naturlig å studere de beskrivelsene som informantene allerede har trukket frem, og se på hva informantene legger i uttalelsene om det å ikke følge opp skolen, det å være involvert i drama og bråk og det å slite psykisk.

Ut over i intervjuene ble det allikevel tydelig at det var et likhetstrekk hos disse to gruppene som i utgangspunktet tilsynelatende var svært ulike: (Informant 3)

Jeg vil ikke si det. For jeg selv vet at det er veldig mange forskjellige. Så, men selvfølgelig er det noen kjennetegn. Eller noen ting de fleste har til felles.

Alle informantene beskrev at ungdom som røykte hasj hadde en «gi faen-holdning» i større eller mindre grad. Det kunne være alt fra det å ikke bry seg om at rusmiddelet er ulovlig, at de mente at hasj ikke er så farlig som de voksne sier, til at de ikke brydde seg om å prestere på skolen. En informant som i utgangspunktet ikke var negativ til bruk av hasj svarte dette på spørsmål om hvilken status de som røyker hasj har blant ungdom som ikke røyker hasj.

Altså...det er ikke sånn at om du røyker så blir du sett opp til. Du blir det kanskje av folk som er yngre enn deg. Men de på... de på din alder som ikke gjør det selv. De blir man sett på som en som ikke bryr seg om ting. Men det er veldig det det går på. At.. for ofte de som røyker, de gir veldig faen da. Så det er sånn.. man blir sett på som en som ikke bryr seg – informant3

Ungdommer som røyker hasj blir generelt sett på som noen som ikke bryr seg i varierende grad. I kapittel 6 og 7 vil jeg ut i fra informantenes historier trekke frem ulike forklaringer på hvorfor ungdommer røyker hasj.

5.3 Oppsummering

Gjennom informantenes beskrivelser får man et innblikk i flere aspekter av deres tanker rundt, og forhold til cannabis. Når informantene fortalte om opplevelser og omfang av hasjrøyking ble det tydelig at det skjedde en endring i overgangen mellom ungdomskolen og videregående skole. Fortellingene gir en entydig beskrivelse av videregående skole som en arena hvor hasj ble et «vanlig» element i hverdagen. På spørsmål om det finnes en typisk hasjrøyker var informantgruppen delt. Informantene fortalte om mange forskjellige personlighetstyper som røyker hasj, men beskrev i hovedtrekk to grupper som utmerket seg. Den ene gruppe som tilsynelatende hadde kontroll og røykte hasj til rekreasjonsøyemed og fest, og en stigmatisert gruppe som røykte daglig og hadde en mer destruktiv holdning i forhold til samfunnets normer og regler. Ut i

fra informantenes beskrivelser ser det ut som at det ikke lengre er bare spesielt sårbare ungdommer eller personer som søker subkulturell tilhørighet som er utsatt. Beskrivelsene er med på å sette rammer for de neste delene, som dreier seg om hverdagslivet som erfaringsdimensjon. I tillegg vil denne delen bidra til å sette konteksten, noe som kan bidra til at informantenes perspektiver fremtrer klarere.

6. «Mainstream», rekreasjon eller en flukt fra virkeligheten

Flere informanter omtalte hasjrøyking som svært utbredt og vanlig i ungdomsmiljøet. Flere la vekt på at venner ofte reagerte på at andre venner begynte å røyke, men at man etter hvert ikke brydde seg. Selv de som ikke røykte selv, og i utgangspunktet syntes det var negativt å røyke hasj, ga uttrykk for å ha en svært liberal og nøytral holdning til andres bruk. De var tydelige på at man skulle respektere andre – selv om de var ulike en selv. Informantenes fortellinger støtter dermed Parker mlf. (1998) som påstår at cannabis ikke lengre er unormalt eller annerledes og at stoffet er utbredt, og at bruken synes å være akseptert i store deler av befolkningen på den måten at cannabis har blitt kulturelt normalisert

Jeg skjønner hvorfor folk tyr til ting. Fordi når det prates objektivt om det av voksne – så glemmer de alt som ligger bak. Det er sånn... du kan si nei. Det handler om gruppepress. Det er ikke det det handler om i det hele tatt. Det er så mange faktorer som kan føre til at man begynner. (Informant 1)

Og med dette som «utkast» av min forforståelse (Shultz 2006) blir det videre i analysen satt fokus på hva disse faktorene informantene beskriver er, og om det informantene opplever som likheter og forskjeller mellom ungdommenes cannabisbruk i de to gruppene som ble beskrevet i kapittel 5.

... jeg tror at det er mange forskjellige grunner og det er veldig forskjellig hva grunnen er til at folk driver med det. Ofte når jeg spør, hvis jeg spør. Hvorfor gjør du det? Så får jeg ofte svar at fordi det er gøy. Jeg forstår jo at man kan gjøre det i ny og ne fordi det er gøy, men når man driver med det hele tiden, så tror jeg at det kanskje er mer enn at det bare er gøy. Hvis du velger å røyke flere ganger om dagen for eksempel. Fordi da kobler man jo på en måte vekk fra virkeligheten. Jeg tenker kanskje at det er flere som søker det da. (Informant 3)

Igjen så deler informantene mellom bruk som i rekreasjonsøyemed - fordi det er gøy, samtidig som det også kommer frem en refleksjon rundt muligheten for at det ikke bare er på gøy. De fleste informantene fortalte om ulike faktorer som jeg har valgt å kode innenfor fire ulike kategorier: Venner, miljø, familie og psykisk helse.

Disse faktorene vil jeg se nærmere på med utgangspunkt i to intervjuer, hvor jeg opplevde at informantene hadde relativt like holdninger til hasjrøyking, samtidig som historiene de fortalte hadde totalt ulikt innhold i forhold til hvorfor ungdom røyker hasj. Den første jeg referer til mente at hasjbruk i første omgang var brukt som rekreasjon og hygge, den andre var

veldig tydelig på at hasj var et hjelpemiddel som gav ungdommer en «pustepause» fra hverdagen.

6.1. Det sosiale aspektet

På spørsmål om familie kan være en faktor for hvorfor ungdom røyker hasj svarte en informant:

Det kan ha. Om du har det skikkelig dårlig hjemme, så kan det jo hende du begynner med det for å komme deg vekk fra det da. Men jeg tror ikke det er i alle tilfeller. Jeg tror de fleste bare er fordi de kjenner noen som driver med det. Du har lyst til å prøve selv, fordi du vet på en måte at det ikke er noe dårlig som skjer om du prøver det – informant. (Informant 3).

Økt tilgang og erfaring med at flere både jevnlig eksperimenterer og bruker rusmiddelet utgjør ifølge denne informanten at flere ungdommer selv velger å prøve det ut.

At det ikke skjer noe dårlig ble utdypet med at ungdommer gjør seg erfaringer med at forforståelsen som de har blitt opplært til å tro på om hasj fra voksne, ikke er tilfellet. De opplever at det tvert imot kan ha en positiv effekt. At det å røyke hasj kan oppleves som positivt i sosiale settinger.

Fordi når man er ungdom er man ofte usikker på seg selv. På en måte vil man passe inn i flere miljøer. Så hvis du har litt vanskelig for å få deg venner. Så får du deg en venn. Også litt senere finner du ut at han faktisk røyker da. Så spør han om du vil bli med. Så svarer du ja, fordi du er redd for at han liksom skal tenke at du er ukul hvis du ikke gidder. Så prøver du. Så var det faktisk gøy. Så bare fortsetter du. (Informant 6)

Informanten beskriver her at hasj i starten kan være en inngangsport til et nytt vennskap, eller å bevare et ferskt vennskap. Etter å ha prøvd det finner man ut at det var gøy, og at terskelen da er lavere for å fortsette. Videre beskriver informanten hvorfor noen ungdommer velger å røyke hasj istedenfor å drikke alkohol på fest for eksempel.

Liksom at de mister kontroll da når de drikker. Så de føler på en måte at hvis du da røyker før du skal på fest da. Så har du faktisk mer kontroll på kvelden og klarer å oppføre deg da. Hvis du røyker blir det bare til at du slapper av, hører på musikk, ser på tv eller liksom har det rolig da. (Informant 6)

Som Parker mfl. (1998) beskrev, forteller også informanten om ungdom som tar et bevisst valg og bruker cannabis på en mer fornuftig og rekreasjonell måte. I følge Pedersen (2010) blir også dette bekreftet på den måten at mange eksperimenterte med cannabis for så å legge det bak seg. Og at man ikke fant sammenheng mellom bruk av cannabis i tenårene og skolekarakterer eller familiens sosioøkonomiske status. Det kan tyde på at det finnes en stor gruppe ungdommer som røyker hasj, uten at det får store negative konsekvenser hverken i ungdomstiden eller senere i voksenlivet. Denne gruppen kan sammenlignes med den gruppen som informantene beskrev i kapittel 5.2, som tilsynelatende har kontroll og røyker hasj i rekreasjonsøyemed og til fest. Informant trodde at det var mer røyking på vestkanten enn østkanten, da opplevelsen var mer lagt til rette for at ungdommer på vestkanten kunne røyke hasj uten at det får konsekvenser.

Jeg tror det er litt mer sånn på fester på vestkanten da. Jeg føler at der så er foreldrene opptatt av å jobbe mer. For å tjene mer. Fordi det er mye dyrere å bo og sånn. Så de må på en måte tjene opp. Så de er ikke så ofte hjemme. Så ungdommene har fester, som da ender opp med at de røyker mer. Jeg føler det er mindre sånn på fest her da. Fordi foreldrene kan komme hjem når som helst. Men der så føler jeg det er på en måte sånn at hvis du har fest, så kommer ikke foreldrene hjem før dagen etter eller noen dager. (Informant 6)

Informanten min var tydelig på at det fantes bruk og misbruk, og beskrev ungdommer som brukte i den forstand at de røykte en gang i blant. Å misbruke ble beskrevet som å røyke hver dag, kanskje flere ganger til dagen. Det ble tydelig at å misbruke hasj hadde en konsekvens på sikt:

Fordi du begynner å drite i det du må gjøre. Gå på jobb, skole, rydde rommet ditt. Du liksom bryr deg ikke lengre da. Du bare kobler ut av virkeligheten. (Informant 6)

6.2 Å koble ut av virkeligheten

I følge Sandberg og Pedersen (2010) knyttet deres informanter hasj til en form for opprør og annerledeshet. I fortellingen til en av informantene i min studie kommer beskrivelsen av en form for annerledeshet tydelig frem. Da spesielt sett opp mot de fire kategoriene: Venner, miljø, familie og psykisk helse. Informanten min sa:

De liker liksom å være borte. De liker å være i sin egen lille verden. Selv om det er for en bitte liten stund. Den lille halvtimen, den lille timen. Men de er borte for en stund. En liten pause. (Informant 8)

Ung i Oslo 2015 undersøkelsen (NOVA 8/15) gir oss et bilde av dårligere levekår på Oslos østkant, som gjenspeiler seg i de sosioøkonomiske ressurser barn og ungdommer her vokser opp med. De var også mindre fornøyd med foreldrene sine, lokalmiljøet, egen helse og hadde flest fysiske plager. Færre hadde et godt selvbilde og mange slet med psykiske plager. Lone. O. Fjorback mfl. (2005) sier noe om at funn i deres studie støtter dette, da det viser seg at en stor del av unge danske cannabismisbrukere i behandling har vist problematferd lenge før de mottok behandling. De har hatt problemer fra tidlig i barndommen, både i hjemmet, skolen og i relasjon med andre barn. Informanten beskriver et behov for å få en pause fra alt fra krangler med kjæreste og venner, konflikter i familien og utfordringer på skolen.

Man tenker jo på hvordan man skal gjøre det bedre på skolen, og familie – hvordan man skal gjøre dem glad. Hvordan man skal holde ut med dem for eksempel. Hvis de ikke er ordentlige mot deg. (Informant 8)

Den samme informanten fortalte at utfordringer med å mestre på skolen kunne handle om konsentrasjonsproblemer. Og at det ble vanskelig å fokusere på det man skulle.

Altså da sitter man og tenker på masse annet i timene. Da får man ikke fulgt med. For eksempel hvis de er deprimerte da. Da klarer de liksom ikke å tenke på annet enn det negative for eksempel. Da tenker de negativt. (Informant8)

Fortellinger om utfordringer ungdommer møter på de ulike arenaer beskriver et enormt press ungdommer står ovenfor. Å ikke mestre skolen, eller ikke oppleve å ha den omsorg eller beskyttelse i hjemmet som man blir fortalt at alle barn har rett på kan ifølge informanten føre til en følelse av ensomhet og annerledeshet. Slik det kommer frem her vil det være feil å bruke Matthews (2003) beskrivelse, av cannabisbruk som markør av identitet og kultur, i opposisjon til storsamfunnets normer. Det vil være mer nærliggende å knytte cannabisbruk til det Sandberg og Pedersen (2010) fant i sin studie, hvor cannabis brukes for å markere en rekke sosiale distinksjoner. I dette tilfellet en følelse av annerledeshet, hvor konsekvensen blir en form for resignasjon til de krav og forventninger ungdommen opplever er tilstede: (Informant 8)

Det er vel det at man kommer seg litt vekk fra det lille problemet for en bitte liten stund. Men da er det bra synes jeg da. At man klarer å komme seg litt vekk.

6.3 Oppsummering:

I dette kapittelet valgte jeg å ta utgangspunkt i to av informantenes forforståelse av hvorfor ungdom røyker hasj. Dette var et bevisst valg, da de representerer informantgruppen som var delt i oppfatning om hvorfor ungdom bruker cannabis. Informantenes historier var ulike, samtidig det også svært tydelig at begge informantene beskriver grunnen for bruk av cannabis som avvikende. Den ene informanten sier at det å røyke hasj ikke er bra, da man på sikt begynner å bli likegyldig om det man må gjøre. Det kan virke som om det er tilfeldigheter som spiller inn på cannabisbruken, og at utgangspunktet for bruken var i rekreasjonsøyemed. Den andre informanten beskriver et ønske om å komme seg vekk og få seg en pause fra alt, som en reaksjon til det å ikke klare å innfri de forventninger samfunnet har. Begge beskrivelsene vil kunne gi ungdommer en opplevelse av å være på siden av majoriteten, og følelsen av annerledeshet.

7. Grorud røyker ungdommer hasj fordi de har en grunn

I intervjuene ble informantene spurt om de trodde det var forskjeller mellom ungdommer på østkanten og vestkanten sitt forhold til cannabis. Informantenes beskrivelser av forskjeller mellom ungdom fra Oslo øst og Oslo vest ble det for meg som intervjuer tydelig at noen av informantene hadde mer kontakt med, og kjennskap til ungdommer på andre siden av byen. Jeg som intervjuer opplevde at det ikke var en synlig sammenheng med kontakt og hvordan informantene opplevde likheter og ulikheter med jevnaldrende på vestkanten i forhold til bruk av og holdninger til cannabis. Gruppen var delt i meninger om bakenforliggende grunner ungdommer har for bruk av hasj. Den var også delt i forhold til om det var eventuelle geografiske ulikheter i mengde og konsum, og hvorfor det var sånn. På spørsmål om det er forskjeller på hasjrøyking mellom ungdommer fra østkanten og ungdommer på vestkanten ble svarene derfor også delt:

Nja.. for å leke kul kanskje? Ja det tror jeg. Litt usikker. Jeg har ikke vært borti noen fra vestkanten som røyker hasj. Jeg tror det er veldig mye bruk av hasj på østkanten enn på vestkanten. Det er mindre.. ikke akkurat kriminelle handlinger, men dårligere handlinger på vestkanten enn det er på østkanten. (Informant 4)

Alle informantene beskriver ulikhetene mellom ungdom fra østkanten og ungdom fra vestkanten i form av materielle ting, som for eksempel penger, klær og bomiljø. En annen informant sa:

Her gjør de det ikke for å være kul. Her gjør de det fordi det er noe inne i dem som de ikke vil fortelle. (Informant 2)

Informanten sier noe her om at ungdom på vestkanten røyker hasj for å være kule. Noe som kan koble opp mot normaliseringsbegrepet, hvor bruken er akseptert i rekreasjonsøyemed og fest sammenheng. Men som står i kontrast til det han sier videre, om at ungdom i Grorud bruker cannabis fordi de har noe inne i dem de ikke vil fortelle, som kan knyttes opp mot annerledesbegrepet.

Hamilton mfl (2013) sier at ungdommers subjektive oppfatning av deres egen families sosioøkonomisk status spiller en viktig rolle i cannabis og «vanlig» alkoholbruk. Den egenfølte statusen er en viktig komponent i utvikling av sosial ulikhet. Informantene har en opplevelse av at det er mer økonomiske ressurser på vestkanten. Informantene som oppgir at det er store forskjeller mellom østkanten og vestkanten er uenige om hvor konsumet er størst, men gir alle et bilde av at det er store forskjeller. Alle informantene trekker frem familie og venner som viktigste faktor i ungdommers forhold til og bruk av cannabisbruk. Mer enn halvparten forteller om kultur og religion som viktige faktorer. Informantene beskriver familie, kultur og religion som beskyttelsesfaktorer for å motvirke bruk av rusmidler. Dette støtter opp under oppfatningen av at annerledeshet er en grunnstein i den cannabiskulturen som Sandberg og Pedersen (2010) beskriver. Informantene forteller om ulik tilgang til økonomiske ressurser og materielle ting som kan føre til en opplevelse av annerledeshet. Faktorer knyttet til familie, kultur og religion kan også være kilder til opplevelsen av annerledeshet. Jeg vil se nærmere på hvilken rolle de ulike faktorene kan ha i kapittel 7.

De fleste gav i midlertid også uttrykk for at «ungdom var ungdom», og oppga at forskjellene var knyttet til ytre påvirkelige ting utenfor ungdommens kontroll, som skole og venner, familie, økonomi, religion – sosioøkonomisk status, psykisk helse og bomiljø. En informant sa:

De som tenker at skole er for vanskelig, også begynner de å henge med feil folk. Så kan de bli påvirket av cannabis. Det er det jeg tror da. Eller, folk som sliter mye på skolen og har det dårlig hjemme liksom. Det kan også være at de ikke har venner, og ja. Mange forskjellige grunner egentlig. (Informant 5)

Informantene oppgir ulikheter ved sosioøkonomisk status og levekår som risiko- og beskyttelsesfaktorer knyttet til bruk av cannabis, og som forklaring på hvorfor de opplever at det er forskjeller mellom bruk av cannabis på østkanten og vestkanten.

7.1. Skole og venner

Over halvparten av informantene sa noe om at de opplevde svært høye krav på videregående skole, både i forhold til det faglige men også det sosiale med andre elever. Ungdommer blir mer sårbare i forhold til å skille seg ut. Lærerne krever at elevene mestrer i alle fag, og medelevene krever at klassekameratene skal kle seg riktig og delta på sosiale arenaer i fritiden. Overgangen fra ungdomskolen var stor. Alle informantene sa at et av kjennetegnene på en som hadde over et visst forbruk av hasj, var at ungdommen strevde på skolen. I forhold til fag og skole beskrev informanter at skolen krevde mye av ungdommene. Ved å satse og konsentrere seg om skolen eller fritidsaktiviteter ble det mindre tid til å blant annet å røyke hasj:

Det kommer jo an på hvordan du jobber. Det blir jo vanskeligere og vanskeligere. Det blir mer fag, og om du går i for eksempel tredje klasse videregående, forventer de mye mer av deg. Du må jo øve til prøver om du vil ha bra karakterer, og ha en bra utdanning og sånn. Da må du jobbe, og da får du veldig lite fritid. Det er mange som blir slitne av det, og dropper bare ut. (Informant 7)

En annen faktor som andre informanter trakk inn var krav i det sosiale miljøet på skolen som også kunne gi ungdommer utfordringer på skolen:

Vi så på statistikk i samfunnsfagtimen. Og da var det at skole X hadde laget en egen statistikk hvor det viste at alle elevene kun brukte merkeklær og hadde macèr⁴. De delte ut mac-pcer på skolen. Og her på Skole Y går man med akkurat det man vil, og man får Hp- pcer. Så hvis jeg hadde søkt meg inn på Skole X hadde jeg ikke klart å passe inn. (Informant 4)

Informanten beskriver forskjeller mellom ungdommer på en skole til en annen. Den ene skolen er relativt sentrumsnær, den andre ligger i Groruddalen. Det blir vist til utstyr og klær som tydelige markører for den ulikheten informantene opplever mellom seg og andre. Det kommer tydelig frem i uttalelsen av en opplevelse av å ikke kunne klare å passe inn. Hamilton

---

⁴ Macèr i denne sammenheng betyr: Datamaskin fra Apple.

mfl. (2013) mener det er spesielt aktuelt for unge som er første generasjon innvandrere. For unge innvandrere kan sosial ekskludering i skole grunnet statussegenskaper ha alvorlige konsekvenser. Spesielt for de med familie som har lav sosioøkonomisk status. Å oppnå og opprettholde høy status, kan innebære å delta i atferd som reflekterer ungdommens jevnaldrende i en viss gruppe eller vennenettverk. Større oppmerksomhet på egenfølt status hos unge, spesielt hos dem som er første generasjon innvandrere er en viktig del av det å redusere eller hindre rusmiddelbruk, som også støttes av Shultz (2006) og McCambridge og Strang (2005).

7.2 Sosioøkonomisk status

Tidligere forskning viser at lav sosioøkonomisk status henger sammen med risiko for ukentlig bruk av marihuana (Cinzia Di Cosmo mfl. 2011). Dette støttes opp av McCambridge og Strang (2005) som beskriver forskjeller mellom ulike etniske grupper og rusmiddelbruk, med størst fokus på gruppenes utsettelse av annen sosioøkonomisk påvirkning.

Etnisitet og religion:

Alle informantene beskrev familie og foreldre som viktig for ungdommer. At de hadde en god relasjon til foreldrene, og opplevelsen av å bli ivaretatt og lyttet til:

Eller om de har problemer hjemme. For eksempel at faren slår gutten. Så får han lite motivasjon til å gå på skole, og tenker. Hvorfor skjer dette med meg og ikke andre?

(Informant 7)

Alle informantene var så vidt innom tema dårlige familieforhold. Noen hadde venner som ikke trivdes hjemme med familien, og som røykte hasj fordi det ikke så annen utvei. En annen fortalte om en venn som røykte hasj for å dempe tanker og sorg rundt det å miste foreldre.

Jeg fant ut at to til i tillegg til en kompis hadde startet å røyke hasj fordi de ikke hadde det så bra hjemme. Fordi de ikke hadde et godt forhold til hele familien eller et par familiemedlemmer. (Informant 4)

Hovedtrekk i intervjuene var at informantene beskrev foreldre og familien som svært viktige i ungdommers liv. At foreldre spilte en sentral rolle i både grensesetting, regulering av ungdommers holdninger til cannabis og bruk av cannabis.

Jeg selv har personlig satt familien min veldig sentralt i livet mitt, fordi jeg har vært borti mennesker som ikke er så veldig bra for meg. Så har jeg slitt med å kutte kontakten med dem, og da ville jeg ha støtten hjemmefra. Fordi jeg vet at det kan styrke meg at jeg kan klare å kutte kontakten med dem. Og det hjalp. (Informant 4)

De forteller om seg selv, venner og bekjente som røyker hasj fordi de ikke har et godt forhold til foreldre og øvrig familie, eller om venner som har mistet foreldrene.

Så foreldrene er egentlig et stort virkemiddel da. Til å hjelpe. Eller det kommer an på hvordan de gir dem veiledning og sånn. Om hvordan du skal oppføre deg og hvordan du skal være i et miljø. Men hvis du ikke har en mamma og en pappa tilgjengelig, så tror jeg det kommer en del derfra også at du er med kompiser. Sover hos dem, og er ute hele tiden til kl 02:00 – 03:00 om kvelden. Det er veldig viktig med familie. Fordi mangler du en pappa og mamma, så føler du deg helt alene. (Informant7)

I beskrivelsene av tanker rundt familiens betydning kommer det klart frem at foreldre har en stor innflytelse på ungdommers holdninger til og forbruk av hasj. Flere informanter trekker inn familiens forhold til religion og kultur som et viktig element. En av informantene hadde minoritetsbakgrunn og fortalte at det ikke var aktuelt å røyke hasj av religiøse grunner.

De vil ikke at familiene til andre skal vite at du røyker og sånn. Eller drikke, eller gjør noe galt ute. Det kommer ikke an på om foreldrene er utenlandske, men de som er mest religiøse. I hvert fall i Koranen og Thoraen og andre hellige bøker står det at det ikke er lov å ødelegge kroppen sin. (Informant2)

En annen informant sa at på grunn av vennskap med venner som hadde minoritetsbakgrunn ble det et ikke tema å bruke rusmidler, da de i utgangspunktet ikke var interessert i det. I følge Di Cosmo mfl. (2011) ser det ut som om økt sosial kontakt med jevnaldrende som ikke er innvandrere, potensielt vil øke kontakten med narkotiske stoffer og alkohol. Om man snur på det, og ser det fra informantens vår sin side, så er den religiøse tilhørighet hos familien til venner av utenlandsk opprinnelse en beskyttende effekt.

Foreldres kunnskap om det samfunnet de lever i og ungdomsmiljøet:

Historiene til informantene forteller om foreldre og voksne som ikke vet nok om hva cannabis egentlig er, og hvorfor ungdom røyker hasj. Alle ungdommene gav uttrykk for at familie var viktig, og foreldre som en viktig faktor for både i formidle holdninger, informasjon og evt. iverksette sanksjoner og kontroll ved behov. Informantene hadde delte meninger om hvor

farlig hasj egentlig var. Det kom likevel frem at spriket mellom informantenes holdninger, var mindre enn spriket mellom hva informantgruppen mente, og de holdningene de oppga foreldrene har:

Fordi når jeg har snakket med pappaen min, så er han veldig imot. Så prøver jeg å forklare litt. Og da virket det jo som om jeg er for det. Fordi jeg så jo på de lyse sidene, mens han bare så på de negative. Og jeg er jo fullt enig i det han sa, men jeg prøver bare å få han til å forstå litt mer da. At han skulle få litt mer kunnskap om det. Fordi jeg føler det blir veldig dømmende på mange voksne og si bare at: nei det er ikke bra liksom. (Informant 3)

Samtlige informanter forteller om nulltoleranse for bruk av narkotiske stoffer hos foreldrene, samtidig som de ikke opplever at foreldrene vet nok om hva hasj faktisk er og hvor utbredt det er blant ungdom.

Informantene opplever at foreldrene ikke vet nok om noe som ungdommene opplever er et fenomen som de forholder seg til, om ikke daglig, så jevnlig på de fleste arenaer de oppholder seg utenfor hjemmet. Om foreldrene ikke er oppdatert kan de heller ikke avdekke bruk hos ungdom.

Det kommer an på bakgrunn. For hvis du har en veldig religiøs bakgrunn, og kanskje de ikke liker at sønnen røyker vanlig røyk og bruker tobakk og sånn. Så sikkert de vet ikke at sønnen røyker hasj eller ikke. Eller datteren. (Informant 2)

Tre informanter etterspør mer «nøytral» informasjon om cannabis for både ungdommer og foreldre. Det nytter ikke at ungdommer blir fortalt at det er farlig, når de selv opplever og ser at det i deres virkelighet ikke er det for alle. Informantene setter også spørsmålstegn med om det er selve hasjrøykingen som gjør at ungdommer faller utenfor for eksempel skole, eller om det er andre bakenforliggende ting. At hasjrøyking kun utføres for fornøyselsens skyld, eller at det er et symptom på noe annet. Ungdommene setter slik jeg oppfatter det, fokus på at foreldre og andre voksne har for lite kunnskap om bruken av rusmiddelet i ungdomsmiljøet. At det er en forskjell mellom bruk i rekreasjonsøyemed og fornøyelse, og bruk fordi man ønsker å distansere seg fra ting i livet som ikke er så bra.

Økonomi:

Informantene ga uttrykk for at foreldre var de som fulgte opp ungdommer, og som bidro til at ungdommene fikk dekket både emosjonelle behov men også materielle behov. Om foreldrene har lav utdanning, og en lav inntekt vil det spille inn på hvilke ressurser de hadde til å dekke materielle behov. En informant sier noe om at det er mer penger på vestkanten, og at det kan ha noe med at de fleste nordmenn har utdanning:

Og utenlandske kommer jo fra utlandet. De har jo kommet nå nylig kanskje, og ikke har noe utdanning fra utlandet. Fordi det er jo krig og sånne ting som skjer, og dårlige muligheter. (Informant 7)

En informant gav et eksempel på hvordan ungdom kan oppleve det at foreldre har dårlig råd:

Hvis foreldrene har dårlig råd. Og at de for eksempel. Du lever et bedre liv enn meg da. Hjemme hos deg. Du har playstation 4 og jeg har playstation 2. Sånn er det kanskje. At de føler at de er mindre verdt, ikke sant? (Informant 4)

Mer enn halvparten av informantene koblet hasjrøyking opp mot salg, som en naturlig del det å røyke hasj. Informantene visste om flere som i tillegg til å røyke hasj, også begynte å selge som en måte å tjene ekstra penger på. Cannabisbruk kan derfor virke fristende for ungdom fra et økonomisk perspektiv.

7.3 Bomiljø

I følge Hjørdis Fodstad (1996) er det en forskjell mellom rusmiddelbruken til det hun beskriver som veltilpassede unge og de mer belastede unge. I denne sammenheng mener jeg det er riktig å sammenligne med blant annet bruk av cannabis. Fodstad (1996) begrunner sin påstand med at de veltilpassede ungdommene bruker stoff der de i alminneligheten ikke er synbare, mens de mer belastede unge har funnet andre mer synlige oppholdssteder. Hun mener videre at det i stor grad er disse unge som kommer i kontakt med myndighetene på grunn av sitt rusmiddelbruk og som skaper allmennhetens bilde av unge stoffbrukere. Flere av informantene jeg intervjuet fortalte at mange så på Grorud som «ghetto». Da jeg ba dem beskrive hva ghetto var beskrev de stereotypier av jenter og gutter som gikk med spesielle klær og hadde en spesiell holdning og uttrykk. Noen var enig i betegnelsen, andre kjente seg ikke igjen i beskrivelsen. En informant beskrev forskjellene på denne måten.

På vestkanten har de annerledes, ikke kultur men miljø der da. Det er helt annerledes enn her på østkanten. De fleste er jo nordmenn der. Her er det jo utlendinger. Du blir vant til språket. Eller du begynner å snakke kebabnorsk. Og der er det jo, på vestkanten er det mer det vanlige bokmål som brukes. (Informant 7)

Alle informantene hadde bodd i bydel Grorud mer eller mindre hele livet. Informantene beskrev forskjellene tydeligst i beskrivelse av bomiljøet. Noen mente at det var mer fredelig på vestkanten.

Her er det mer skog og sånn. Men det er veldig mye kontroll her da. Det er mange politipatruljer som går rundt for å se. Alltid politibiler, to som kjører rundt. På vestkanten er det jo veldig rolig. Så de legger sikkert ikke merke til at noen røyker hasj der da. Fordi det ser ikke sånn ut. Det er jo ikke akkurat som å være på østkanten, Vestkanten er jo sånn, vestkanten er jo veldig moderne da. (Informant 8)

Jeg mener at disse historiene som beskriver forskjeller og motsetninger, mellom miljøet i Grorud og bydeler på vestkanten til en viss grad kan sammenlignes med det Fostad (1998) setter søkelys på. At veltilpassede ungdommer på vestkanten av byen bruker cannabis der de ikke er like synbare som de mer belastede unge på østkanten, som har funnet andre mer synlige oppholdssteder. Informantene hadde noen tanker om hvorfor det var sånn. Blant annet som nevnt i kapittel 6.1. Informantene forteller om en virkelighet, hvor bomiljøet og miljøet hvor de oppholder seg kontinuerlig blir kontrollert av blant annet politiet. Og at de tror at det er mer roligere på vestkanten, slik at man ikke legger merke til at noen røyker hasj der.

Andre informanter beskrev Grorud som en svært trygg bydel å bo i, hvor de opplevde at de kjente mange og alltid møtte noen de kjente fra før. Mer enn halvparten av informantene sa noe om at de opplevde innbyggere i bydelen som svært inkluderende.

Ja, Grorud er det beste stedet du kan leve på. Du har jo ting rundt deg, det er jo mange snille mennesker. Er du for eksempel ute i gata og bare går en tur, er det sikkert ti personer du møter som kjenner deg, hilser på deg og spør hvordan går det. Også er det nærbutikker og sjakkgrupper som du kan vær med å spille i gratis. Kanskje du har en juleavslutning med dem og får gratis mat. Ja, og gratis aktiviteter her i Groruddalen og sånn. (Informant 7)

Informanten beskriver et bomiljø som har tilbud til ungdommer på fritiden, og som er inkluderende da det er gratis. Folk kjenner hverandre, og hilser. Det er trygt. Igjen ser man

kontraster mellom informantenes historier. For de informantene som beskrev Grorud som et trygt sted å leve på, var bomiljø en beskyttelsesfaktor som kunne forhindre cannabisbruk.

7.4 Oppsummering

Utsagnet om at ungdommer i Grorud røyker hasj fordi de har en grunn ble i dette kapitlet belyst gjennom informantenes historier som bygger på egne og andres erfaringer. De ulike grunnene ble fortalt ut i fra den enkeltes erfaring og forforståelse. Alle hadde historier som inneholdt flere av risikofaktorene som er analysert i kapitlet. Opplevelse av å ikke mestre på skolen, ikke passe inn sosialt, foreldre med lav sosioøkonomisk status, lav økonomi i familien og negativt bomiljø var alle faktorer som kunne forklare hvorfor ungdommer i Grorud røykte hasj. Historiene som omhandlet beskyttende momenter som positivt bomiljø, følelsen av tilstrekkelig oppfølging, og omsorg fra foreldrene/familie, gav et inntrykk av at mangel på disse momentene kunne føre til problematisk bruk av cannabis.

Informantenes historier beskriver en opplevelse av at det er forskjeller mellom ungdommer på østkanten og vestkantens sitt forhold til og bruk av cannabis. Informantgruppen var enige om de ulike risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer som var til stede, men var delte i meninger om disse kun var aktuelle for bydel Grorud og ikke en vestkantbydel. Litt under halvparten av informantgruppen var tydelige på at de trodde beskyttelsesfaktorer som familie, etnisitet og religion i større grad var tilstede på østkanten av byen.

8. Diskusjon av resultatene og avslutning

Det å utforske perspektivene til ungdommer i Grorud kan gi nyttig kunnskap om hvordan de opplever både eget og andres forhold til, og bruk av cannabis. Det kan gi en beskrivelse av de ulike risiko- og beskyttelsesfaktorer som spiller inn i forhold til ungdommers bruk av cannabis. Studien har gjennom informantenes hverdags erfaringer gitt et innblikk i en virkelighet der hasj har fått en etablert plass i ungdomsmiljøet. Informantene i studien har gjennom sine historier fortalt om hva dem selv anser som den bakenforliggende årsaken til at de selv og andre jevnaldrende røyker hasj. Og videre også gitt oss en pekepinn på eventuelle ulikheter som finnes mellom dem som røyker, og som ikke røyker hasj.

Et av hovedtemaene som ble tatt opp, er hvilken betydning cannabisbruk har blant ungdom. Om cannabis har blitt et «mainstream» stoff blant ungdom, eller om det finnes en cannabiskultur som bygger på en følelse av annerledeshet blant dem som røyker hasj. Viktige aspekter som ble trukket frem var informantenes egne fortellinger om hva de opplever er grunnen til at ungdommer i Grorud røyker hasj. Og fremtredende faktorer de da trakk frem var blant annet lite tilhørighet til og/eller mestring av skolegang, sosiale nettverk, venner og familiens sosioøkonomiske status og bomiljø.

Beskrivelsene ga meg som intervjuperson et inntrykk av dette var ungdommer som på en eller annen måte opplever det å være annerledes, og da i særlig grad i situasjoner der dem ikke helt mestrer å etterleve de normer, regler og forventninger som er gitt i det samfunnet de lever i. Informantene forteller historier om ungdom som inntar en «gi faen holdning», noe som jeg velger å beskrive mer i retning av en resignasjon enn en typisk opposisjon til samfunnet, slik cannabisrøyking i slottsparken på 70-tallet symboliserte.

Et annet aspekt er informantenes egne vurderinger rundt hva de opplever er grunnen til at ungdommer i Grorud ikke røyker hasj. De beskriver da beskyttelsesfaktorer som gode familierelasjoner, religion og kommunale tiltak i bydelen. For å kunne innta et helhetlig og troverdig bilde av informantenes historier, samt videreformidle viktig kunnskap om hva ungdommer selv opplever som viktig i kampen for å forebygge bruk og misbruk av hasj, er dette en viktig faktor å ta med videre inn i diskusjonen av funn. Ikke minst informasjon i forhold til planlegging av forebyggende arbeid blant ungdom innenfor rusfeltet, både for ungdommer i bydel Grorud, men også i andre bydeler på østkanten og i resten av Oslo. Å kartlegge ungdoms motivasjon og de intensjoner som er drivende for bruken av cannabis, er et av de viktigste suksesskriterier for å lykkes med forebyggende arbeid.

8.1 Normalt eller annerledes

Hauge (2009) sier noe om at det fra 1960-årene skjedde en endring i bruk av cannabis blant ungdom, spesielt i de industrialiserte landene. Narkotikabruken blant ungdom ble mer rekreasjonsmessig motivert, og bredte seg blant deltakere innenfor bestemte miljøer. Den gikk fra å være «endemisk» til «epidemisk» i den forstand at bruken spredte seg til enkelte ungdomsmiljøer gjennom påvirkning fra andre unge innenfor miljøet. Dette støtter Parker mfl. (1998), som sier at cannabis har blitt et «mainstream» stoff blant unge, hvor bruken har blitt normalisert. Det ble tydelig på måten intervjupersonene gjennom sine historier forteller at hasj er blitt et hverdagslig element i ungdomsmiljøet, uavhengig av om de selv eller deres venner røyker hasj. Hasjbruk og salg er «synlig» både på skole, fester og andre arenaer hvor ungdommer oppholder seg. Beskrivelsene gir uttrykk for at cannabisbruk blant ungdom er utbredt, men med ulikheter i beskrivelsen av hvor normalisert stoffet egentlig er i miljøet. Disse motstridende uttalelsene vurderer jeg som avspeilinger av motsetninger i de miljøer hvor informantene oppholder seg. Det interessante og relevante i forhold til min studie var at alle beskrivelsene jeg registrerte som omfattet brukere av cannabis, enten skildret brukerne som annerledes, på kant med samfunnets normer og regler, eller i overhengende fare for å falle utenfor samfunnet. Informantene beskriver ungdom som røyker hasj som noen som «gir faen», samtidig som de tydelig graderer konsumet mellom bruk og misbruk. Jeg har i min oppgave fortolket informantenes utsagn om bruk og misbruk, som setter et skille mellom noe som er akseptert og normalt, i motsetning til det som er stigmatisert og annerledes. Informantene forteller også om en gruppe ungdommer som røyker hasj, men samtidig «er med». De som mestrer de oppgaver som forventes på skole og i samfunnet, samtidig som de bruker hasj ved spesielle anledninger og i rekreasjonsøyemed. I kontrast til denne gruppen som mestrer bruket, rommer også informantenes historier en annen gruppe ungdommer som også røyker hasj, men som generelt blir sett på som annerledes og derfor i større grad blir stigmatisert. De innfrir i mindre grad de forventningene som samfunnet har i til ungdom på deres alder, som for eksempel å følge opp et dagtilbud i form av skole eller jobb.

I beskrivelsene av hvilken mening de tror bruk av cannabis har, og hvorfor ungdommer røyker hasj, svarer alle med skildring av ungdommer som på en eller annen måte bryter med normalen og dermed er annerledes. Historiene inneholder lav tilstedeværelse på skole, og grunner til hvorfor det er sånn. Vanskelige familieforhold, hvor noe av forklaringene kan være lav sosioøkonomisk status. utfordringer i forhold til venner og nye sosiale nettverk i møte med ungdommer fra ulike steder i byen på videregående skole er også nevnt.

8.2 Ulike risikofaktorer i ulike deler av byen

Ungdommenes beskrivelser av eventuelle forskjeller mellom ungdommer på vestkanten og ungdommer på østkanten sitt forhold til og bruk av cannabis er delte. De beskriver ulike forutsetninger og ressurser hos familier, i skolesammenheng og nærmiljø som hovedforskjeller i større grad enn hos den enkelte ungdom. I beskrivelsene i kapittel 5 og 6 finner vi eksempler på hvor ungdommene forteller om ulike settinger som innvirkende faktorer. Eksempelet hvor det ble beskrevet at det å røyke hasj i større grad var mulig når foreldrene var mye borte over lengre tid som de hadde erfart på vestkanten, kontra en større kontroll på østkanten hvor man ofte kunne observerte politipatruljer i nærområdet. Dette er spennende parametere å se nærmere på i forhold til det Fodstad (1996) sier om rusmiddelbruket blant ungdom, og funn i *Ung i Oslo 2015* undersøkelsen (NOVA 8/2015).

Hvorfor er det slik? Di Cosmo mfl. (2011) setter fokus på graden av interaksjon og samhandling første- og annengenerasjon innvandrerungdom har med ungdommer fra det nye bostedslandet. De mener at økt sosial kontakt med jevnaldrende som ikke er innvandrere, potensielt vil øke faren for kontakt med narkotiske stoffer og alkohol for ungdom med minoritetsbakgrunn. Dette bekrefter Schultz (2006) i sin doktorgradsavhandling, hvor han sier noe om at funn viser at norsk ungdoms drikkekultur ser ut til å virke hemmende på integrering ved at alkohol og drikkepress ekskluderer minoritetsungdom fra å delta. Når alkohol og andre rusmidler som cannabis har blitt en del av ungdomsmiljøet, føler innvandrerungdom at de kommer i utakt med norsk ungdom. Mer enn halvparten av mine informanter sier noe om at familie, etnisitet og religion er beskyttelsesfaktorer som forhindrer bruk av cannabis. Men uavhengig av opprinnelse og bakgrunn har ingen informanter sagt noe om at det er et hinder for ungdommer med innvandrerbakgrunn i kontakt og interaksjon med norsk ungdom.

Men hva gjør det med de ungdommens om røyker hasj på østkanten? Både Fodstad (1996) og *Ung i Oslo 2015* (NOVA 8/2015) sier noe om at selv om bruken av cannabis blant ungdom på vestkanten er høyere enn blant ungdom på østkanten, så er det allikevel knyttet høyere risiko til bruken av cannabis på østkanten. Dette forklares ved en sterk forankring i verdien av familiens sosioøkonomiske status og kan argumenteres på ulike måter. En faktor er slik Shultz (2006) har beskrevet, nemlig at innvandrerungdom besitter kunnskap om rusmidler som i større grad er grunnet i upresis kunnskap, og med sterke innslag av skremselspropaganda. Norsk ungdom ser i midlertid ut til å ha bedre innsikt om rusmidler, en kunnskap som er forankret i fakta. Da ungdommene får samme type opplæring på skole og andre kommunale instanser, vil det være naturlig at man da ser på familie og oppvekstmiljø som kilden til det

ulike kunnskapsnivået som eksisterer. Familiens sosioøkonomiske status, i form av foreldrenes utdanning og kjennskap til det samfunnet de bor i vil være en svært viktig faktor. I flere av mine informanternes historier ble det tydelig at ungdommenes og foreldrenes erfaringer med, holdninger til og forståelse av cannabis var ulike. Alle informantene fortalte om en nulltoleranse hjemmefra, og at de hadde pratet om og diskutert temaet med foreldrene. Foreldrenes argumenter var for eksempel at cannabis er et ulovlig narkotisk stoff, eller at det er «haram». Informantene gav uttrykk for at de på en måte er enig med foreldrene, samtidig som de oppholder seg i et ungdomsmiljø hvor hasjrøyking i stor grad har fått aksept.

En annen faktor er ifølge Hamilton mfl (2013) som tar steget enda litt videre, og sier noe om at deres studie indikerer at ungdommers subjektive oppfatning av deres egen families sosioøkonomiske status spiller en viktig faktor i en ungdoms rusmiddelbruk, deriblant cannabis. De mener den egenfølte statusen er en viktig komponent i utvikling av sosial ulikhet. Flere av ungdommene setter i sine historier fokus på ungdommers ønske om å passe inn, samtidig som de fleste av som røyker hasj på en eller annen måte ikke gjør det likevel, i form av avvik på en eller flere arenaer. I kapittel 6 beskriver informantene sosioøkonomiske faktorer som kan bidra til enten å føle seg inkludert eller annerledes i ungdomsmiljøet.

8.3 Familie er viktig

Schultz (2006) sier i sin doktorgradsavhandling at ungdommers forskjellige bakgrunn og kunnskap bør være en pedagogisk kapital for skolens rusforebyggende opplæring. Med dette mener han at ungdommer har ulike forutsetninger for å forstå eget og andres rusmiddelbruk. Da også i forhold til cannabis. Hensikten med Schultz forskning var å se på ulikheter mellom innvandrerungdom og norsk ungdom. Jeg mener at man kan trekke paralleller fra hans forskning til å være like gjeldende for ulikheter i ungdommers levekår og familens sosioøkonomiske status. Bydel Grorud har en populasjon fordelt på 115 ulike nasjonaliteter, hvor ca 50% har innvandrerbakgrunn og 50% er etnisk norske. Min påstand er at Schultz sin forskning er gjeldende for hele befolkningsgruppen, med bakgrunn i tidligere fremviste data i egen og andres forskning tidligere i oppgaven.

Ungdommene jeg intervjuet som både var etnisk norske og hadde innvandrerbakgrunn sa noe om at foreldrene hadde lite kunnskap om cannabis. Både i forhold fakta om rusmiddelet, men også om hvor utbredt og «vanlig» det å røyke hasj var blant ungdom. Og forskningen rundt første- og andregangsinnvandrere, som viser at nærhet og samsyn på tilværelsen utgjør en klar

beskyttelsesfaktor. Og hvorpå integrering og et sprik mellom foreldregenerasjonen og det samfunnet man lever i utgjør en markant trussel (*Cinzia Di Cosmo mfl. (2011)*). Akkurat dette ble også nevnt av ungdommene som jeg intervjuet. De forteller om foreldre som har en totalt annen forforståelse av cannabis, og oppfattelse av bruken i ungdomsmiljøene enn det ungdommene selv har. Foreldres sosioøkonomiske status og evne til å se sine barn som en del av det samfunnet og miljøet de vokser opp i er essensielt for å kunne være mer bevisste på de faktorer som fører til at ungdommene føler seg annerledes, og også eventuelt hva som kan gjøres for å forebygge dannelsen av slike følelser. Foreldrenes evne til å gjøre endringer for å stoppe et allerede påbegynt bruk av cannabis eller forebygge bruk vil være avhengig av flere faktorer som er beskrevet i tidligere kapitler.

8.4 Avslutning

Funnene i studien kommer fra narrativer til åtte ungdommer i alder 16-18 år med bostedsadresse i Bydel Grorud. Det vil dermed si at de ikke er representative for alle ungdommer i hverken Grorud eller Oslo. Historiene som ble fortalt tolket jeg ofte som flertydige og noen ganger motstridende. Dette tror jeg skyldes inkonsekvenser og ambivalens hos den enkelte informant, samtidig som jeg også mener at det er virkelige avspeilinger av objektive motsetninger i informantenes livsverden. Informantene selv var tydelige på at de synes det var stor avstand, mellom foreldres holdninger og kunnskap knyttet til cannabisbruk, i motsetning til de opplevelsene og erfaringene de hadde gjort seg ute i ungdomsmiljøet. Ved å bruke tidligere forskning og teori for å belyse deres historier, har det allikevel kunnet oppstå noen fenomener som kan gjøres gjeldende for ungdommer fra både Grorud og Oslo. Og som videre sier noe om hvordan ungdom i Grorud forstår cannabisbruk blant ungdom. Funnene har gitt oss noen forståelsesredskaper som kan si noe om hvordan ungdom i Grorud ligner på, og er forskjellige fra sine jevnaldrende i egen bydel og by. Informantene i min studie forteller om en cannabisbruk som er normalisert og rekreasjonsbasert, samtidig som de også sier at å røyke hasj i bunn og grunn ikke er bra for noen. Og beskriver en «gi faen holdning» som er typisk for de som røyker hasj.

Etter hvert som masteroppgaven begynte å ta form og analysedelen var utført, ble det tydeligere for meg at en «gi faen holdning» kan tolkes som resignasjon og tilbaketrekning. Med dette mener jeg at et sentralt kjennetegn i beskrivelsen av ungdommer som røyker hasj, er en opplevelse av å ikke føle mestring. Og en slik mangel av mestringsfølelse resulterer i tilbaketrekning istedenfor opposisjon. En informant sa:

For eksempel på min skole, så vet jeg om flere som sliter med å komme seg på skolen. Og det er ofte de som røyker. Ikke hver dag da selvfølgelig. Men det er ofte... Men jeg tror ikke at de ikke kommer på skolen fordi de røyker, men heller fordi at det er en annen grunn. For eksempel at de har det vanskelig da. Som gjør at de velger å røyke, og at det er derfor de ikke kommer. Men jeg tror ikke hovedgrunnen er marihuana. – (Informant3)

Informanten svarer her på det Pedersen (2008) har gitt uttrykk for i fremtiden bør være en prioritert studie. Bidrar bruken av cannabis i seg selv til at noen faller ut av skolen, og senere kan føre til sosial marginalisering, eller kan virkningsmekanismene forklares med at det er andre ting, som for eksempel familiens sosioøkonomisk status.

For meg som intervjuer oppleves det ikke slik at informantene beskriver et opprør mot, eller en bevisst motstand rettet mot samfunnets strukturer. Og min oppfattelse heller helt klar mer i retning av resignasjon. Ungdommene gir opp, og «melder seg ut» av samfunnet de ikke mestrer. En slik opplevelse av å ikke mestre kan føre til en opplevelse av annerledeshet som beskrevet innledningsvis i oppgaven.

For å kunne jobbe med ungdommer i Grorud, så vel som andre steder i Oslo, og med deres forhold til og bruk av rusmiddelet cannabis er det viktig å ha god kunnskap om individet. Historiene til informantene i min studie beskriver både ulikheter og likheter knyttet til holdninger til og bruk av cannabis på tvers av byens øst- og vestkant. Det er nettopp slik kunnskap denne studien er ment å tilstrebe, samtidig som man også må være bevisst på hvilke samfunnsstrukturer som har innvirkning på ungdommers hverdagsliv. For å få et mer helhetlig bilde av hvordan ungdom i Grorud forstår cannabisbruk blant ungdom, er det nødvendig å gjennomføre en ny studie med et bredere utvalg av informanter.

Kildehenvisning

- Andresen, Patrik. Lie og Bakken, Anders: *Ung i Oslo 2015. NOVA Rapport 8/15. Oslo.*
- Alghasi, S., Eide, E. og Eriksen, T, H: *Den globale drabantbyen – Groruddalen og det nye Norge. Cappellen Damm AS 2012. Oslo.*
- Baasher, T.A: *The use of drugs in the Islamic world.*
- Ball, T., Farr, J. & Hansson, R.L: *Political Innovation and Conceptual Change. Cambridge University Press 1989. Cambridge.*
- Bergström, G & Borèus K: *Textens Mening och Makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. Studentlitteratur. 3 utg. 2012. Spania.*
- Bruner, J: *Acts and meaning. Harvard university press. 1990.*
- Carlisle, J: *Introduction, i Carlisle, Janice & Schwarz, Danile R (Red.). Narrative and Culture. University of Georgia Press. 1994. London.*
- Di Cosmo, C., Milfont, T.L., Robinson, E., Denny. S.J., Wrd, C., Crengle, S., Ameratunga, S.N: *Immigrant status and acculturation influence substance use among New Zealand youth. Australian and New Zealand journal of public health. 2011.*
- Dallan, O: *Metode og oppgaveskriving for studenter. Universitetsforlaget AS 2010. Oslo.*
- Eriksen, T. Hylland., Sajjad, Torunn. Arntsen: *Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge. Gyldendal Norsk Forlag AS 2006, 5 utgave. Oslo*
- Fjordback, L. O., Brandholt, J., Arendt, M., Munk-Jørgensen, P: *Socialprofil på unge cannabisbrugere i behandling. Århus Universitetshospital. 2006 . Århus.*
- Fodstad, H: *I skyggen av Eika. Universitetsforlaget 1996. Oslo*
- Gelder, K: *The subcultures reader. Routledge 2005. London og New York.*
- Hamilton, H.A., Danielson, A.M., Mann, R. E. & Paglia-Boak.A: *The Roles of Family, Peer, School, and Attitudinal Factors in Cannabis Use Across Immigrant Generations of Youth. University of Toronto, Ontario. Cannada. 2012.*
- Harre`, R: *Staking our claim for qalitative psychology as science. Qualitative Researsch in Psychology. 2004.*
- Hauge, R: *Rus og rusmidler gjennom tidene. Universitetsforlaget 2009. Oslo.*
- Hellevik, O: *Forskningsmetode for helse- og sosialfag. En innføring i samfunnsvitenskapelig metode. Cappelen Akademisk 1999. Oslo.*
- Høydahl, E: *Innvandrere og norskfødte med innvanderforeldre i Grorud. Statistisk sentralbyrå. Statistic Norway. Rapport 2014/23. 2014. Oslo – Kongsvinger.*
- Hummelvoll, J. K., Andvig, E., Lyberg, A: *Etiske utfordringer i praksisnær forskning. Gyllendal Norsk Forlag AS 2010. Oslo.*
- Jansen, A: *Narrative kraftfelt – utvikling hos barn og unge i et narrativt psykologisk perspektiv. Universitetsforlaget 2013. Oslo*

- Johannessen, A og Tufte, P.A: *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode. Abstrakt forlag as 2002. Oslo.*
- Jørgensen, M.W og Philips, L: *Diskursanalyse som teori og metode. Rosekilde Universitetsforlag. 1999. Danmark.*
- Kvale, S og Brinkmann S: *Det kvalitative forskningsintervju. Gyldendal Norsk Forlag AS, 3. utgave, 2 opplag 2015. Oslo.*
- Larsen, P: *Mediated fiction, i Bruhn Jensen, Klaus (red.). A handbook of Media and communication Reserch. 2002 London: Routledge.*
- Lov data: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-12-04-132> , hentet: 22.04.2016.
- Lyotard, J-F: *The postmodern Condition. A Report on Knowledge. University of Minnesota Press 1984. Minneapolis.*
- Malterud, K: *Kvalitativ forskning – Riktig verktøy til riktig oppgave. Universitetsforlaget 2008. Oslo.*
- Marshall, c og Rossman, G: *Designing Qualitative Research. Calif: Sage. 1989. Newbury Park.*
- Matthews, P: *Cannabis culture. Bloomsbury 2003. London*
- McCambridge, J & Strang, J: *Can it really be this black and white? An analysis of the relative importanse of ethnic group and other socidemographic factors to patterns of drug use and related risk among young Londoners. National Addiction Centre. 2005. London.*
- Mæland, J.G., Elstad, J.I., Næss, Ø., Westin, S: *Sosial epidemiologi, sosiale årsaker til sykdom om helsesvikt. Gyldendal Norsk Forlag AS, 1. utgave, 1. opplag 2009. Oslo.*
- NOVA, forskningsrapport 8/2015: *Ung i Oslo undersøkelsen 2015. Forskningsinstituttet NOVA 2015. Oslo.*
- Parker, H., Aldridge, J og Measham, F: *Illegal leisure. The normalization of adolescent recreational drug use. 1998. London: Routledge.*
- Pedersen, W: *Bittersøt – Nye perspektiv på rus og rusmidler. Universitetsforlaget 2015. Oslo.*
- Pedersen, W., Bakken, A., Von Soest, T: *Adolescents from affluent city districts drink more alcohol than others. Society for the study of addiction 2015. Oslo.*
- Ringdal , K: *Enhet og mangfold, samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode 3. utgave. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS 2013. Bergen*
- Robertson, A: *Narrativanalys, i Bergstrøm og Boreus (red). Textens mening og makt. Metodbok i samhallsventenskaplig text- och dikursanalys. Forfatterna och Studelntlitteratur 2012. Spania.*
- Ryen, A: *Det kvalitative intervjuet. Fra vitenskap til feltarbeid. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS. 2. opplag 2006. Bergen.*
- Salaz-Wright, C.P., Vaughn, M.G.: *A «refugee paradox» for substance use disorders?. School of Social Work. The University of Texas at Austin. Austin. 2014*
- Sandberg, S: *Utbredt men annerledes. Cannabiskultur og normalisering av hasj i Norge. Tidsskrift for samfunnsforskning 4/2010. Oslo*
- Sandberg, S., Pedersen, W: *Cannabiskultur. Universitetsforlaget 2010. Oslo*

Schultz, J.H : *Innvandrerungdoms bruk av alkohol og narkotika. En empirisk studie med bruk av kausistisk metode og kvalitative forskningsintervjuer. Universitetet i Oslo. 2006. Oslo.*

SIRUS – Statistikk: *Rusmidler i Norge 2012 – Alcohol and Drugs i Norway. Statens institutt for rusmiddelforskning 2012. Oslo.*

SIRUS – Rapport 1/2013: *Fremmede i Norge, fremmede på Plata? – En kvalitativ studie av innvandrere i Oslos synlige rusmiljø. Statens institutt for rusmiddelforskning 2013. Oslo.*

SIRUS – Rapport 3/2010: *Skader og problemer forbundet med bruk av alkohol, narkotika og tobakk. Statens institutt for rusmiddelforskning 2010. Oslo.*

Statistisk sentralbyrå (SSB): *Gjennomstrømning i videregående opplæring 2009 – 2014. 2015. Oslo.*

Staunæs, D: *Where have all the subjects gone? Bringing together the concepts of intersectionality and subjectification. Nora 2. 2003.*

Thagaard, T: *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS. 2.utgave 2002. Bergen.*

Ulvik, O.S: *Seinmoderne fosterfamilier. En kulturpsykologisk studie av barn og voksnes fortellinger. Høgskolen i Oslo 2007. Oslo.*

Wideberg, K: *Historien om kvalitativ forskningsprosjekt. Universitetsforlaget 2001. Oslo.*

Artikler:

Eriksen, N: *Store sosiale forskjeller blant unge i Oslo. NOVA 2015. Oslo*

<http://forskning.no/psykiske-lidelser-barn-og-ungdom/2015/09/store-sosiale-forskjeller-blant-unge-i-oslo>

Pederse, W. Bakken, A: *Oslo-ungdommens rusdelte by. Aftenposten.no 2015. Oslo.*

<http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/Oslo-ungdommens-rusdelte-by--Willy-Pedersen-og-Anders-Bakken-8327323.html>

Vedlegg 1: Tilbakemelding fra NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS

NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Bright Ove Vaage
Institutt for klinisk medisin Universitetet i Oslo
Sognsvannsveien 21, bygning 12
0372 OSLO

Vår dato: 14.10.2015

Vår ref: 44384 / 3 / MHM

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 27.08.2015. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 06.10.2015. Meldingen gjelder prosjektet:

<i>44384</i>	<i>Cannabisbruk som en del av ungdommers identitet?</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Universitetet i Oslo, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Bright Ove Vaage</i>
<i>Student</i>	<i>Kristin Sørevoid</i>

Etter gjennomgang av opplysninger gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon, finner vi at prosjektet ikke medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt etter personopplysningslovens §§ 31 og 33.

Dersom prosjektopplegget endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for vår vurdering, skal prosjektet meldes på nytt. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>.

Vedlagt følger vår begrunnelse for hvorfor prosjektet ikke er meldepliktig.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Marianne Høgetveit Myhren

Kontaktperson: Marianne Høgetveit Myhren tlf: 55 58 25 29

Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 44384

I telefonsamtale 14.10.2015 bekrefter student at hun ikke vil ta videoopptak av gruppeintervjuene. Vi kan derfor ikke se at det behandles personopplysninger med elektroniske hjelpemidler, eller at det opprettes manuelt personregister som inneholder sensitive personopplysninger. Prosjektet vil dermed ikke omfattes av meldeplikten etter personopplysningsloven.

Det ligger til grunn for vår vurdering at alle opplysninger som behandles elektronisk i forbindelse med prosjektet er anonyme.

Med anonyme opplysninger forstås opplysninger som ikke på noe vis kan identifisere enkeltpersoner i et datamateriale, verken:

- direkte via personentydige kjennetegn (som navn, personnummer, epostadresse el.)
- indirekte via kombinasjon av bakgrunnsvariabler (som bosted/institusjon, kjønn, alder osv.)
- via kode og koblingsnøkkel som viser til personopplysninger (f.eks. en navneliste) -eller via gjenkjennelige ansikter e.l. på bilde eller videoopptak.

Personvernombudet legger videre til grunn at navn/samtykkeerklæringer ikke knyttes til sensitive opplysninger.

Vi minner om at forskningsetiske retningslinjer gjelder selv om prosjektet ikke omfattes av meldeplikt. Se gjerne NESH sine retningslinjer for forskning innen samfunnsvitenskap og humaniora; <http://www.etikkom.no/Forskningsetikk/Etiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>

Vedlegg 2: Skriftlig informasjon og samtykkeskjema

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt

Hvilke tanker har ungdommer om eget og andre ungdommers bruk av cannabis?

Bakgrunn og formål

Målet med mitt prosjekt er å finne mer ut om ungdommer i Grorud sitt forhold til, og holdninger til bruk av cannabis.

Mål med prosjektet:

Målet er å utforske hvilken mening bruk av cannabis har blant ungdom i bydel Grorud, og sammenligne med andre bydeler/kommuner.

Resultater håper jeg kan brukes i arbeidet med å forebygge rusmiddelbruk hos ungdom i Grorud.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Intervjuet kan holdes på skolen i skoletiden eller annet lokale etter skoletid. Intervjuet vil ta ca 1 time. Jeg har taushetsplikt, og må ha samtykke av foreldre dersom ungdommene er under 18 år.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Prosjektleder har taushetsplikt. Det er kun prosjektleder, Kristin Sørølvold som har tilgang på data. Data blir lagret på pc med brukernavn og passord, filmopptak og notater vil bli oppbevart i arkiv med lås på et offentlig kontor. Alle deltakere vil være anonymisert og vil ikke kunne bli gjenkjent i publikasjoner ol.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 02-05-16. Alle personopplysninger og evt. opptak blir destruert. Prosjektet er en masteroppgave med tilknytning til Universitetet i Oslo, i samarbeid med NOVA og Bydel Grorud.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg forbli anonymisert og destruert.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Kristin Sørølvold på tlf. 97 57 26 24, eller mail: sorevold@yahoo.no. Du kan også ta kontakt med min veileder Mira Aaboen Sletten på tlf: 40 22 69 73 som jobber ved Seksjon for ungdomsforskning ved NOVA, Høgskolen i Oslo og Akershus.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

_____ Jeg samtykker til å la meg intervjuet.

(Signert av prosjektdeltaker/foresatte til prosjektdeltaker under 18 år, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide

Fase 1: Rammesetting

1. Løst prat (5 min)

Uformell prat

2. Informasjon (5-10 min)

Si litt om temaet for samtalen (bakgrunn, formål)

Forklar hva intervjuet skal brukes til og forklar taushetsplikt og anonymitet

Spør om noe er uklart og om respondenten har noen spørsmål

Informert om ev. opptak, sørg for samtykke til ev. opptak

Start opptak

Fase 2: Erfaringer

3. Overgangsspørsmål: (20min)

- Hva er Cannabis?
- Kjennskap til cannabis,

(egget eller andres bruk, egne eller andres holdninger)

- Har ungdommer og voksne likt eller ulikt syn på cannabis?
- Hvem røyker cannabis?

(Finnes det kjennetegn på de som bruker cannabis som rusmiddel?)

- Hvorfor bruker ungdom cannabis som rusmiddel?

(Egne og andres erfaringer)

Man skriver ned stikkord for hva ungdommen mener kjennetegner ungdom som bruker cannabis som rusmiddel, og følger opp med oppfølgingsspørsmål ut i fra stikkord som blir skrevet ned.

Fase 3: Fokusering

4. Nøkkelspørsmål: (30 min)

- Hva er det som kjennetegner de ungdom i Grorud som bruker cannabis?

- Hvorfor bruker ungdom i Grorud cannabis som rusmiddel?

(Egne og andres erfaringer)

- Er det forskjeller på bruk av cannabis blant ungdom i Grorud/Groruddalen og andre steder i Oslo?

Intervjuer vil stille sjekkspørsmål eller be om utfyllende svar dersom informantene svarer kort på de spørsmål som blir stilt. Intervjuer vil også stille spørsmål som bygger på det informantene allerede har sagt noe om, dersom det er relevant for oppgaven.

Fase 4: Tilbakeblikk

5. Oppsummering (ca. 10 min)

Oppsummere funn

Har jeg forstått deg riktig?

Er det noe du vil legge til?

Eventuelt: Utdeling av gavekort